

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Aglomerační efekty a jejich vliv na ekonomický rozvoj obce

Jana Distlerová

**Diplomová práce
2014**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana Distlerová**
Osobní číslo: **E11558**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Aglomerační efekty a jejich vliv na ekonomický rozvoj obce**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je kvantifikace a zhodnocení dopadů aglomeračních efektů na vybrané oblasti socioekonomického rozvoje obcí.

Zásady:

- Charakteristika specifík rozvoje obcí a jejich rozvojového potenciálu.
- Charakteristika aglomeračních přínosů a ztrát v kontextu rozvoje obcí.
- Stanovení a zhodnocení možných přístupů ke kvantifikaci aglomeračních přínosů a ztrát.
- Analýza aglomeračních efektů v rámci vybraného vzorku obcí.
- Zhodnocení a komparace jednotlivých aglomeračních efektů a jejich dopadů na rozvoj obcí.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

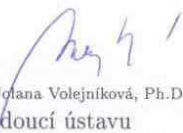
ARMSTRONG, H. and TAYLOR, J. Regional Economics and Policy. Oxford: Blackwell Publishing, 2000. 437 s. ISBN 978-0-631-21713-8
BLAIR, P., J. Local Economic Development. Thousand Oaks: SAGE Publications, 2009. 313 s. ISBN 978-1-4129-6483-8
BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80-246-0384-5
LACINA, K. Veřejná správa a regionální rozvoj. 1. vyd., Kunovice: Evropský polytechnický institut, s.r.o., 2005. 69 s. ISBN 80-7314-070-5
MALÝ, I. Vliv veřejného sektoru na efektivnost rozvoje regionů. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 152 s. ISBN 80-210-2571-9
PEKOVÁ, J. Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 80-7261-056-4

Vedoucí diplomové práce:
Ing. Martin Sobotka, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 1. října 2013
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. října 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 11.08.2014

Jana Distlerová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych rád poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Martinovi Sobotkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá aglomeračními efekty, které vznikají v důsledku prostorové blízkosti realizovaných podnikatelských aktivit. Cílem této práce je kvantifikovat a zhodnotit dopady aglomeračních efektů na vybranou oblast socioekonomického rozvoje obcí. Na základě získaných poznatků o aglomeračních efektech plynoucích z koncentrace podnikatelských aktivit v území, se autorka snaží zhodnotit dopady jednotlivých aglomeračních efektů na rozvoj obcí.

KLÍČOVÁ SLOVA

spolupráce, aglomerační efekt, lokalizační úspory, ekonomický rozvoj obce, úspory z rozsahu, urbanizační úspory

TITLE

The Agglomerative Effects and Their Impact on the Economic Development of the Municipality

ANNOTATION

This diploma work concerns in the agglomerative effects, that emerge owing to the territorial closeness of realized entrepreneurial activities. The aim of this work is to qualify (classify) and evaluate the influence of agglomerative effects on a particular sphere of social-economical development of municipalities. Based on the gained information about agglomerative effects resulting from the concentration of entrepreneurial activities in a territory, the author tries to evaluate the influences of particular agglomerative effects on the development of cities.

KEYWORDS

cooperation, agglomerative effects, localization of scale, economic development of municipality, economies of scale, urbanization of scale

Obsah

SEZNAM TABULEK	10
SEZNAM ILUSTRACÍ.....	10
ÚVOD	9
1 CHARAKTERISTIKA SPECIFIK ROZVOJE OBCÍ A JEJICH ROZVOJOVÉHO POTENCIÁLU.....	11
1.1 Rozvojové aktivity obce	13
1.2 Rozvojové podmínky obcí.....	15
1.3 Rozvojový potenciál.....	16
2 LOKALIZAČNÍ TEORIE A FAKTORY	19
3 CHARAKTERISTIKA AGLOMERAČNÍCH PŘÍNOSŮ A ZTRÁT V KONTEXTU ROZVOJE OBCÍ ..	23
3.1 Aglomerační efekty.....	23
3.2 Aglomerační úspory	24
3.3 Aglomerační ztráty	27
4 MECHANISMUS VZNIKU AGLOMERAČNÍCH EFEKTŮ.....	30
5 LOKALIZACE EKONOMICKÝCH ČINNOSTÍ V ÚZEMÍ	32
6 STANOVENÍ A ZHODNOCENÍ MOŽNÝCH PŘÍSTUPŮ KE KVANTIFIKACI AGLOMERAČNÍCH PŘÍNOSŮ A ZTRÁT.....	34
7 METODOLOGIE ANALÝZY	37
8 ANALÝZA AGLOMERAČNÍCH EFEKTŮ V RÁMCI VYBRANÉHO VZORKŮ OBCÍ	39
8.1 Strojírenský průmysl.....	39
8.2 Elektrotechnický průmysl	49
8.3 Statistická analýza zaměstnanosti a produktivity práce strojírenského průmyslu.....	58
8.4 Statistická analýza mezi produktivitou práce a počtem obyvatel	59
8.5 Statistická analýza zaměstnanosti a produktivity práce elektrotechnického průmyslu	60
8.6 Statistická analýza mezi produktivitou práce a počtem obyvatel	61
ZÁVĚR.....	65
POUŽITÁ LITERATURA	67
SEZNAM PŘÍLOH	70

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Lokalizační faktory podle jednotlivých lokalizačních teorií.....	20
Tabulka 2 Vývoj produktivity práce ve strojírenském průmyslu.....	40
Tabulka 3 Vývoj produktivity práce v elektrotechnickém průmyslu.....	50
Tabulka 4 Výstup z regresní statistiky.....	59
Tabulka 5 Výstup z regresní statistiky.....	60
Tabulka 6 Výstup z regresní statistiky.....	61
Tabulka 7 Výstup z regresní statistiky.....	62

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1 Rozdělení aglomeračních efektů.....	23
Obrázek 2 Lokalizační úspory.....	26
Obrázek 3 Urbanizační úspory.....	27
Obrázek 4 Aglomerační ztráty.....	28
Obrázek 5 Vývoj produktivity práce ve firmě Vítkovice Power Engineering a.s. Jeseník.....	41
Obrázek 6 Vývoj produktivity práce ve firmě Česko-slezská výrobní a.s. Zlaté Hory.....	42
Obrázek 7 Vývoj produktivity práce ve firmě Řetězárna a.s. Česká Ves.....	43
Obrázek 8 Vývoj produktivity práce ve firmě HOPAX s.r.o. Červenka.....	44
Obrázek 9 Vývoj produktivity práce ve firmě Sigma Group a.s. Olomouc.....	45
Obrázek 10 Vývoj produktivity práce ve firmě DT-Výhybkárna a strojírna a.s. Prostějov.....	46
Obrázek 11 Vývoj produktivity práce ve firmě Montáže Přerov a.s.....	47
Obrázek 12 Vývoj produktivity práce ve firmě ZLK s.r.o. Loštice.....	48
Obrázek 13 Vývoj produktivity práce ve firmě PRAMET TOOLS s.r.o. Šumperk.....	49
Obrázek 14 Vývoj produktivity práce ve firmě CZECH REPUBLIC ONAMBA s.r.o. Olomouc.....	51
Obrázek 15 Vývoj produktivity práce ve firmě Miele Technika s.r.o. Uničov.....	52
Obrázek 16 Vývoj produktivity práce ve firmě Hella autotechnik s.r.o. Mohelnice.....	53
Obrázek 17 Vývoj produktivity práce ve firmě Micos spol. s.r.o. Prostějov.....	54
Obrázek 18 Vývoj produktivity práce ve firmě Olympus Service Facility Czech s.r.o. Přerov	55
Obrázek 19 Vývoj produktivity práce ve firmě SIGNALBAU s.r.o. Přerov.....	56
Obrázek 20 Vývoj produktivity práce ve firmě EPCOS s.r.o. Šumperk.....	57
Obrázek 21 Vztah zaměstnanosti a produktivity práce.....	58
Obrázek 22 Vztah mezi produktivitou práce a počtem obyvatel.....	59
Obrázek 23 Vztah zaměstnanosti a produktivity práce.....	61
Obrázek 24 Vztah mezi produktivitou práce a počtem obyvatel.....	62

ÚVOD

Tématem diplomové práce jsou aglomerační efekty a jejich vliv na ekonomický rozvoj obce. Rozvoj obce i celého regionu je spjat s aktivitami různých subjektů zde působících. V obcích existuje určité specifické prostředí z hlediska možnosti spolupráce jednotlivých subjektů, což také platí pro vztahy mezi obcí a podnikateli. Subjekty nacházející se uvnitř dané obce či regionu mohou přispívat svou aktivitou ke zvyšování produktivity, růstu investic a k dalším jevům, které lze s rozvojem obcí spojit. Samotná koncentrace určitých podnikatelských subjektů v daném území může být schopna vytvářet určité specifické podmínky, které umožní rychlejší rozvoj daného území. Důležitá je nejen vzájemná spolupráce mezi podnikatelskými subjekty, ale také i vzájemná spolupráce s obcemi. Vzájemná spolupráce malých obcí a podnikatelů by měla přinášet ekonomické a neekonomické efekty. Mezi ty ekonomické efekty patří například úspory z rozsahu, aglomerační efekty, přístup k dalším finančním zdrojům, efektivní alokace veřejných prostředků atd. Neekonomické efekty představují především zkvalitnění správy věcí veřejných, zkvalitnění poskytovaných statků a služeb či urychlení strukturální přeměny území. Účinná spolupráce obcí s ostatními podnikatelskými subjekty by měla přinášet tzv. synergické efekty. Ty lze definovat jako efekty společné součinnosti více prvků, který je obvykle větší nebo kvalitativně lepší než prostý součet efektů ze samostatného působení jednotlivých prvků.

Cílem této práce je kvantifikace a zhodnocení dopadů aglomeračních efektů na vybrané oblasti socioekonomického rozvoje obcí. Obsahem této práce tedy bude analyzovat aglomerační efekty v rámci vybraného kraje na vzorku obcí. Aby cíl práce byl splněn, bude diplomová práce rozdělena do několika kapitol.

První část obsahuje poznatky a informace získané studiem odborné literatury týkající se dané problematiky. První kapitola je zaměřena na definování specifik rozvoje obcí včetně jejich rozvojového potenciálu. Dále zde bude krátce popsán přínos lokalizačních teorií a také vymezení lokalizačních faktorů. V neposlední řadě budou popsány charakteristiky aglomeračních přínosů a ztrát v kontextu rozvoje obcí. Nastíněn bude také mechanismus vzniku aglomeračních efektů, kterých je dosahováno díky postupné koncentraci výroby v prostoru včetně uvedení přístupů, jakými lze aglomerační efekty ohodnotit.

V další části bude provedena analýza produktivity práce v rámci vybraného vzorku podnikatelských subjektů nacházejících se v Olomouckém kraji. Podnikatelské subjekty budou vybrány ze dvou odvětví průmyslu a to z odvětví strojírenského a elektrotechnického průmyslu. Na základě dostupných dat bude v jednotlivých společnostech vypočtena produktivita práce. Tato analýza by měla potvrdit nebo zamítnout hypotézu: „*Ve větších městech/obcích firmy budou dosahovat vyšší produktivity práce, poněvadž s rostoucí velikostí města/obce by firmy měly dosahovat vyšších aglomeračních úspor.*“ Pro zjištění platnosti hypotézy bude nejprve provedena analýza vztahu mezi produktivitou práce a počtem zaměstnanců. Druhá analýza bude zkoumat závislost mezi produktivitou práce a počtem obyvatel. V poslední kapitole bude provedeno zhodnocení a komparace jednotlivých aglomeračních efektů a jejich dopadů na rozvoj obcí.

1 CHARAKTERISTIKA SPECIFIK ROZVOJE OBCÍ A JEJICH ROZVOJOVÉHO POTENCIÁLU

Obce jsou základními územními samosprávnými celky, jejichž postavení ve veřejné správě je stále významnější, což je projevem decentralizace kompetencí veřejné správy na územní samosprávu. Odpovědnost za zabezpečování veřejných statků je tak přenesena na územní samosprávu.

Právní základ obcí vymezuje Ústava České republiky, kdežto právní postavení obcí¹ upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), v platném znění, který nabyl účinnosti dne 01.01.2001.

Zákon o obcích vymezuje obec jako základní územní samosprávné společenství občanů na územním celku vymezeném hranicí území obce. Obec je veřejnoprávní korporace, která má vlastní finanční prostředky, vlastní majetek, se kterým hospodaří a sestavuje svůj vlastní rozpočet. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů, při plnění úkolů taktéž chrání veřejný zájem.

Základním posláním obcí nejsou hospodářské aktivity, nýbrž cílem je co nejkvalitnější uspokojování náročných, mnohdy značně diverzifikovaných zájmů občanů.² Z toho důvodu je i vlastní ekonomická činnost obcí zaměřena především k získávání nezbytných materiálních zdrojů pro plnění klíčových funkcí. Dle Hrabalové³ mezi základní funkce, které obce plní je funkce nejen obytná, ale také pracovní a obslužná. Obce tyto funkce plní rozdílnou měrou. Zejména malé obce plní převážně obytnou funkci, jelikož její obyvatelé dojíždějí za prací i nabídkou statku a služeb do jiných obcí či měst. Oproti tomu mohou některé obce plnit i obslužné či pracovní funkce nejen pro místní obyvatele, ale i pro obyvatele z jiných obcí. Z jiného úhlu pohledu může obec plnit funkci sociální, ekonomickou či územně technickou.

Orgány obce a jejich základní kompetence jsou zakotveny v zákoně o obcích. Zákon uvádí činnost jim svěřené, stejně jako jejich vzájemné vztahy a oprávnění. Hlavou obce je starosta, který obec nejen reprezentuje navenek, ale je i hlavním rozvojovým manažerem. Můžeme konstatovat, že jeho osobnost do značné míry ovlivňuje chování celé obce. Starosta je osobou, která přímo řeší většinu záležitostí. Pokud je v obci zvolen tajemník, může mu být oporou, avšak jeho hlavním úkolem obvykle bývá běžná administrativa, a nikoliv rozvoj obce. Pro úspěšný rozvoj obce je klíčová aktivita, informovanost a schopnost jeho vedení.

¹ ZÁKON č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) ve znění pozdějších předpisů

² HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*, 2004, s 6-9

³ HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*, 2004, s 14-18

S kvalifikací a iniciativou příslušných pracovníků a představitelů obcí souvisí i volba vhodného přístupu k řízení finančního a majetkového hospodaření obce. Je zde tedy důležitá role i zastupitelstva, které vedle rozhodovací role působí i jako realizátor rozvojových činností v obci. Zastupitelé se v roli předsedů jednotlivých výborů věnují svěřeným rozvojovým oblastem a rozšiřují znalostní a dovednostní základnu obce.

Ovšem ekonomická základna představuje jednu z nejvýznamnějších a nezbytných složek obce, díky ní jsou uspokojovány nejrůznější někdy mnohdy rozdílné představy občanů a zároveň jsou prostředky využity na rozvoj obce. Je nutné si uvědomit, že má-li obec plnit své základní funkce, musí k tomu mít i odpovídající majetkovou základnu. Vlastnictví majetku je důležitým ekonomickým předpokladem existence územních samospráv. Jeho prostřednictvím může obec ovlivňovat sociální a ekonomický rozvoj daného území a společností. Velikost majetku, jeho struktura a způsob hospodaření s ním má významný dopad na rozpočet obce. Nejdůležitější součástí finančního systému na úrovni územní samosprávy je územní rozpočet.

Rozvoj obce nelze chápat jen jako její populační nebo územní růst, jelikož jeho podstatou je kvalitativní změna života obyvatel. Pokud tedy uvažujeme o rozvoji obcí, máme vedle populačního rozvoje, nebo alespoň stability, na mysli zejména rozvoj kvality života jejich obyvatel a jejich spokojenost s životem v obci. Do těch se ovšem promítají jednak faktory spojené s kvalitou služeb, bydlení, infrastruktury, životního prostředí, ale také faktory, které označujeme jako „vnitřní kapacita obce“. Tyto faktory jsou spojeny zejména se socioekonomickým prostředím obce (demografická struktura, ekonomické možnosti, lokální identita, příležitosti pro participaci na životě komunity, sociální integrace obyvatel, kvalita činnosti místní samosprávy) a s vnitřními (endogenními) potenciály, které může obec využít pro svůj rozvoj. Populační rozvoj či stabilita jsou tedy s rozvojem kvality života úzce spojeny. Když v obci dochází k velké emigraci obyvatel, či obec stárne nebo vymírá, tím se následně zhoršují i sociální a kulturní aspekty rozvoje.

Rozvojové možnosti obcí jsou přirozeně do značné míry závislé na regionálních charakteristikách, jelikož obce jsou součástí větších geografických celků. Je zřejmé, že od obcí, které leží v regionech s koncentrovanými hospodářskými problémy, nemůžeme například očekávat, že se úsilím místních subjektů (občanů, podnikatelů, organizací veřejného sektoru apod.) stanou centry, které budou nabízet dostatek kvalitativních pracovních příležitostí. Další silnou determinantou rozvojových možností obcí jsou v podstatě politické priority, jak na národní, tak i na regionální úrovni, které rozhodují o územní distribuci dotačních prostředků a rozpočtovém určení daní. I přes to, že jsou obce vystaveny silnému

působení vnějších rozvojových determinant, tak nejsou v žádném případě pasivními objekty. Disponují vlastní samosprávou, k jejímž podstatným úkolům patří dbát o všestranný místní rozvoj, hospodaří dle vlastního rozpočtu, ale zejména disponují různě rozvinutými vnitřními rozvojovými potenciály, které mohou spočívat v jejich sociálním i přírodním prostředí.⁴ Vyhledávání a aktivizace těchto potenciálů se může stát důležitým rozvojovým faktorem. Můžeme tedy říci, že představitelé (zástupci) samosprávy patří zpravidla k nejdůležitějším místním aktérům, kteří vnitřní potenciály obce mohou mobilizovat.

Ovšem k důležitým otázkám týkající se fungování obecní samosprávy, které mají kromě teoretického významu rovněž zásadní praktický dopad, patří souvislost mezi výkonem samosprávy a endogenním rozvojovým potenciálem obcí. Endogenní rozvojový potenciál⁵ představuje souhrn vnitřních podmínek a zdrojů dané obce, které mohou stimulovat ekonomický, demografický a kulturní rozvoj.

Lze tedy konstatovat, že rozvoj obce je dlouhodobý proces vyváženého a udržitelného zlepšování situace sídla a jeho okolí. Je především podmíněn koncepčním a promyšleným přístupem.

1.1 Rozvojové aktivity obce

Rozvojové směřování obce a její rozvojové možnosti jsou významnou měrou ovlivněny velikostí obce a z ní vyplývajícími funkcemi. Mezi základní funkce obce, jako sídelního útvaru patří funkce obytná, pracovní a obslužná.⁶ Význam těchto funkcí se liší zejména v závislosti na postavení obce v sídelním systému. Je zřejmé, že v malých obcích dominuje funkce obytná, s růstem velikosti dochází ke zvětšování pestrosti sídelních funkcí. V ČR je vysoký podíl malých obcí, téměř čtvrtina obcí má méně než 200 obyvatel, počet obyvatel do 1000 vykazuje celkem 78 % obcí.⁷

Obecně můžeme rozlišit tři základní oblasti rozvojových aktivit obce⁸:

- zajištění podmínek pro život obyvatel a podnikání,
- vytváření prostředí pro rozvoj občanských aktivit,
- vytváření prostředí pro rozvoj ekonomických aktivit.

⁴ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 9-10

⁵ ČADIL, J. *Regionální ekonomie – teorie a praxe*. 2010, s 71-73

⁶ HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*, 2004, s 14-18

⁷ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 25

⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 9-10

V oblasti zajištění podmínek pro život obyvatel a podnikání obec⁹:

- plánuje rozložení jednotlivých aktivit v katastru obce a vymezuje jim příslušný prostor v územním plánu,
- buduje inženýrské sítě v obci (např. kanalizace včetně napojení na čistírnou odpadních vod, plynofikace, vodovod, apod.),
- buduje místní komunikace, parkovací stání, chodníky,
- buduje zařízení pro volnočasové aktivity (dětská hřiště, sportoviště, zařízení pro pořádání kulturních a společenských aktivit).

V oblasti vytváření prostředí pro rozvoj občanských aktivit obec¹⁰:

- průběžně informuje občany o dění v obci a podporuje jejich maximální zapojení do dění v obci,
- finančně podporuje neziskové občanské aktivity v obci,
- vytváří hmotné zázemí pro činnost neziskových organizací.

V oblasti vytváření pro rozvoj ekonomických aktivit obec¹¹:

- komunikuje s podnikateli a reflektuje jejich potřeby ve vztahu k obci,
- dle místních možností připravuje či propaguje prostory pro podnikání,
- zapojuje místní podnikatel do dění v obci.

Rozvojové aktivity mohou obce financovat z vlastních zdrojů, které získají zpravidla prodejem nepotřebného a nevyužívaného majetku, nebo především tím, že potřebné prostředky naspoří. Dalším způsob, který se naskýtá, je financování rozvojových aktivit z cizích zdrojů. V tomto případě je ovšem nutno zvážit únosnost zadlužení a to z hlediska jeho objemu, nákladů a trvání dluhu a formy dluhu. Jelikož dluh představuje závazek vůči jiným subjektům a je na zvážení orgánů obce, zda bude obec schopná dostát do budoucna svým závazkům.¹²

⁹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 9-10

¹⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 9-10

¹¹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 2010. s 9-10

¹² PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 2004. s 122

1.2 Rozvojové podmínky obcí

Mezi rozvojové podmínky patří možnosti a charakteristiky daného území, na něž lze nahlížet z různých úhlů pohledů a to:¹³

- *z hlediska obyvatel obce* – je to přítomnost faktorů, které pozitivně ovlivňují jejich život, např. dobrá dopravní dostupnost, kvalitní bydlení, dostupnost služeb, možnosti volnočasových aktivit, pracovní příležitosti, kvalita životního prostředí, příjemné prostředí, klid, apod.,
- *z hlediska ekonomického rozvoje* – jsou to hodnoty, které mohou přilákat do obce nové obyvatele, podnikatele, investory, např. objekty a pozemky vhodné pro podnikání, výstavbu, kvalitní dopravní komunikace, dostupnost inženýrských a dopravních sítí, kvalifikovaná pracovní síla, přírodní, kulturní, rekreační atraktivity, atd.,
- *z hlediska návštěvníků* – jde o faktory, které ovlivňují výběr lokality k pobytu či návštěvě, např. atraktivita daného prostoru, výskyt přírodních, kulturních a historických zajímavostí, sportovní možnosti, ubytovací a stravovací kapacity, apod.

Zvýše uvedeného vyplývá, že každé místo má své neopakovatelné kombinace určitých vlastností, které vytvářejí potenciály pro směřování rozvoje. Uchopení a využitelnost těchto potenciálů je závislá především na smysluplné aktivitě obyvatel, poloze místa a na velikosti finančních prostředků, které jsou k dispozici. Kombinace těchto vstupů do jisté míry předurčuje i optimální strategii chování obcí i celých regionů ve využívání svých dispozic.

Rozvojové podmínky mají prostorové a velikostní souvislosti. Ovšem i přesto nalezneme řadu obcí, které se i přes obtížné podmínky dokážou úspěšně rozvíjet. Úspěšný rozvoj je výsledkem vnitřní aktivizace a komplexního přístupu k rozvoji. Na této myšlence je postaven princip „místního ekonomického rozvoje“ (LED - local economic development). Neaktivita z pohledu rozvoje vyplývá v důsledku nedostatku finančních prostředků. Finanční možnosti obcí nejsou neomezené a mnohdy se obec při plánování a realizaci svých aktivit potýká s tímto klíčovým problémem.

¹³ MACHAČEK, J., TOTH P., WOKOUN, R. *Regionální a municipální ekonomie*, 2011, s 75-80

Úspěšnost rozvoje obcí lze vnímat z různých hledisek:¹⁴

- **úspěšnost pro starosty obcí** – která spočívá ve větší možnosti realizace investic např. v podobě budování občanské a technické vybavenosti, úspěšný rozvoj se může promítnout do demografie obyvatel (kladný přirozený přírůstek, kladná migrace),
- **úspěšnost pro veřejnou správu** - stabilita a legalita rozhodování,
- **úspěšnost pro občany** – zajištění služeb, vstřícná a pozitivní atmosféra v obci,
- **udržitelný rozvoj** - tři faktory udržitelného rozvoje – sociální, environmentální, ekonomické faktory rozvoje.

Podstatou pro řízení rozvoje obce je proniknutí do základních rozvojových souvislostí obce, tj. poznat situaci v jednotlivých oblastech, pojmenovat rozvojové šance nebo naopak rozvojové problémy a v neposlední řadě nalézt jejich příčiny.¹⁵

1.3 Rozvojový potenciál

Pojem potenciál lze chápat v souladu s latinským původem slova významu slova *potentialis*, jako schopnost výkonu resp. souhrn možností, schopností případně celkovou možnost něco udělat nebo vykonat. V nejširším slova smyslu potenciál představuje rozdíl mezi dvěma jevy jako odklon od obvyklé rovnováhy stavů, tedy odklon od normálu. Potenciál je rozdíl mezi tím, co je a tím, co má nebo může být.¹⁶

Je třeba si uvědomit, že potenciál určité oblasti by neměl být podporován plošně, nýbrž cíleně s využitím všech faktorů a podmínek, které svým působením podporují rozvoj nejen obcí, ale i kraje, a celého regionu. Tyto konkrétní podmínky a faktory jsou rozvojovým potenciálem.¹⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že samotnou podstatu rozvojového potenciálu není zcela snadné definovat a to vzhledem k variabilitě jednotlivých regionů, krajů a obcí a z toho tedy vyplývajících rozdílných podmínek faktorů a charakteristik jejich rozvoje. Jelikož to, co může v případě jednoho regionu, kraje, obce být skutečným rozvojovým potenciálem, nemusí znamenat možnost rozvoje v druhém regionu, kraji, obci.

¹⁴ HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*, 2004, s 16-17

¹⁵ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Rozvojové možnosti obcí*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2010. s 30-34

¹⁶ HRABÁNKOVÁ, M. a kolektiv autorů *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně ekonomický potenciál regionu*. 2011, s 36

¹⁷ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 2008, s 172 -185

V nejobecnějších souvislostech má rozvojový potenciál dvě dimenze, a to¹⁸:

- **podmínky** – zejména materiálního a přírodního charakteru, které můžeme označit jako „hmotný potenciál“,
- **schopnosti využití** hmotného potenciálu, které jsou vázány na aktivitu, kvalifikovanost, ochotu a schopnost lidského potenciálu. Lidský potenciál by neměl jenom využívat stávající podmínky, ale měl by i vyhledávat a vytvářet netradiční, nové či doposud neuvažované alternativy rozvoje.

Tyto dvě části rozvojového potenciálu musí existovat současně. Jelikož podmínky, které nejsou využívány a schopnosti, které nejsou nebo nemohou být uplatňovány, nenaplňují samy o sobě podstatu rozvojového potenciálu. „Živý“ rozvojový potenciál existuje pouze při jejich vzájemné koexistenci.

Potenciál se projevuje jako silná nebo slabá stránka případně jako příležitost nebo ohrožení. Tyto uvedené projevy mohou ovlivňovat kauzalitu mezi příčinou a důsledkem.

V souladu s uvedeným přístupem lze považovat za základní nástroj pro zjišťování úrovně potenciálu SWOT analýzu.¹⁹ SWOT analýza je jednou z částí strategického plánu obce. Strategický plán rozvoje obce je dokument, který zpracovává či by měla zpracovávat každá obec včetně jeho aktualizace. V něm jsou formulovány jednotlivé vize a rozvoj obce v delším časovém horizontu.

Ve zpracované Strategii regionálního rozvoje ČR na období 2014 – 2020 jsou rozvojovým potenciálem především vnímány tyto aspekty:

- **přírodní zdroje a prostředí**, které patří mezi dlouhodobé faktory rozvoje,
- **lidské zdroje** s určitou úrovní znalostí a dovedností,
- **hmotné faktory** a to v podobě produkčního potenciálu, které v sobě také zahrnuje stav infrastruktury,

¹⁸ HRABÁNKOVÁ, M. a kolektiv autorů *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně ekonomický potenciál regionu*. 2011, s 36-37

¹⁹ HRABÁNKOVÁ, M. a kolektiv autorů *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně ekonomický potenciál regionu*. 2011, s 37 38

- *nehmotné faktory* v podobě inovací, schopnosti jejich tvorby a šíření, využívání informačních a komunikačních technologií.²⁰

Lze konstatovat, že rozvojový potenciál by měl být tedy podporován cíleně a to například na těchto úrovních jako jsou lidské zdroje, podpora životního prostředí, podpora a rozvoj cestovního ruchu, podpora podnikání, podpora kulturních a sportovních aktivit. Problémem obcí jsou nejen ekonomické faktory, ale i faktory neekonomické, nedostatek kapitálu, nízká mobilita pracovních sil, ale také geografické faktory, mezi něž patří odlehlost i nedostatek přírodních zdrojů. Z širšího spektra sem lze zařadit i nevyhovující ekonomickou strukturu regionu, institucionální faktory a demografickou situaci.

²⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. [online]. 2014. [cit. 2014-03-18]. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020*. Dostupné z WWW: < <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf> >

2 LOKALIZAČNÍ TEORIE A FAKTORY

Za nejstarší součást, nebo spíše za předchůdce teorií regionálního rozvoje, bývají považovány lokalizační teorie, které se všechny zabývají hledáním faktorů lokalizace. Již první lokalizační teorie začaly vznikat na počátku 19. století a vycházely z neoklasického pojetí ekonomik, které je ve své podstatě založeno na analýze chování aktérů na trhu. Vychází tedy z předpokladu dokonalé konkurence, která se vyznačuje homogenitou produktů, nulovými dodatečnými náklady, neexistencí bariér vstupu či výstupu z odvětví a stejnou dostupností k informacím pro všechny subjekty.

Prvotním cílem těchto lokalizačních teorií bylo nalezení takových faktorů, které svým způsobem ovlivňují umístění ekonomických aktivit v prostoru.²¹ A později jejich cílem byla snaha vysvětlit prostorové rozmístění celé ekonomiky. Nejprve vznikaly teorie zaměřené na jednotlivá odvětví, tedy speciální teorie lokalizace zemědělství a průmyslu, které posuzovaly výhodnost lokalizace ekonomických aktivit z hlediska minimalizace nákladů a maximalizace zisku. Například Alfred Weber definoval tzv. lokalizační faktory, mezi něž lze například zařadit naleziště surovin, cenu pracovní síly, dopravní náklady. Ve svých modelech se zaměřil na nalezení optimální lokalizace podniku prostřednictvím minimalizace dopravních nákladů. Weber také zavedl pojem aglomerační úspory jako zvláštní příklad vnějších úspor, které poté zobecnil Alfred Marshall. Postupem času začaly vznikat všeobecné teorie lokalizace, které byly zaměřené na využívání vícekriteriálního přístupu a modelování, teorie prostorového uspořádání a rozvinuté teorie lokalizace současnosti.²²

Přínos těchto teorií lze spatřovat především v systematickém studiu aglomeračních efektů, které jsou dodnes součástí moderních teorií regionálního rozvoje a koncept lokalizačních faktorů, který se využívá v oblasti regionálního výzkumu a to zejména v souvislosti se zahraničními investicemi a výběrem lokalit pro nové závody.²³ Ovšem lokalizační teorie byly a jsou stále kritizovány nejen pro své nerealistické zjednodušení reality (minimalizaci dopravních nákladů, maximalizace zisku, vzdálenost), ale také pro svoji ahistoričnost, hrubé amorfní pojetí prostoru, redukci sociálních problémů na prostorové, apod. Jádrem kritiky vystihla Erica Schoenberger, která tvrdí, že lokalizaci firem je nutno chápat jako jednu ze složek podnikatelské strategie firem, kterou nelze jenom tak „vytrhnout“, tudíž je jen

²¹ Podrobněji o lokalizačních teoriích viz. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace; nebo* WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*

²² BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*, 2002, s 59-61

²³ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*, 2002, s 62-63

velmi málo pravděpodobné, že dojde k vytvoření takové teorie, která by plně vysvětlovala prostorovou strategii firem.²⁴

Lokalizační faktory tedy můžeme vymežit jako specifické vlastnosti daných míst s vlivem na umístění socioekonomických aktivit. Samotná lokalizace je tedy ovlivněna mnoha faktory. Avšak tyto faktory lokalizace jsou nestálé, neboť stále vznikají nové a jiné naopak zanikají.²⁵ Nejdůležitějším faktorem pro lokalizaci firem byla v minulém století blízkost trhu tedy dokonalé napojení na odběratele, čímž tedy narůstal vliv dopravy. Ovšem je zřejmé, že pro lokalizaci subjektu je důležitá nejen blízkost trhu, ale také trh práce tedy nízké náklady, vztah pracovníků k práci, kvalifikovanost pracovníků či schopnost učit se. Důležitým faktorem mimo výše uvedené je výzkum a vývoj, lidské zdroje, kvalita a dostupnost informací. Lokalizační faktory podle jednotlivých teorií jsou shrnuty v následující tabulce č. 1.

Tabulka 1 Lokalizační faktory podle jednotlivých lokalizačních teorií

Představitel lokalizační teorie	Lokalizační teorie	Lokalizační faktory
J. H. von Thünen	Rozmístění zemědělských aktivit	minimalizace dopravních nákladů
W. Launhardt	Rozmístění průmyslu	minimalizace dopravních nákladů poloha odbytového trhu rozmístění zdrojů
A. Weber	Klasická teorie lokalizace firem	minimalizace dopravních nákladů náklady na pracovní sílu aglomerační výhody
H. Hotelling	Vzájemná závislost lokalizace firem	minimalizace dopravních nákladů minimalizace výrobních nákladů
W. Christaller	Teorie centrálních míst	minimalizace dopravních nákladů vzdálenost od centra
T. Palander	Využívá časovou analýzu	minimalizace dopravních nákladů maximalizace zisku

²⁴ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. 2002, s 62; nebo WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*, 2008, s 277

²⁵ DAMBORSKÝ, J., WOKOUN, R. *Regionální rozvoj*, 2001, str. 32-37

A. Lösch	Všeobecná teorie lokalizace	minimalizace dopravních nákladů
		maximalizace zisku
F. Perroux	Teorie růstových pólů	úspory z rozsahu
W. Alonso	Koncentrický model uspořádání Města	dopravní náklady
		velikost pozemku vzdálenost od centra
W. Isard	Regionální věda	minimalizace dopravních nákladů
		rozložení vstupů
A. Pred	Behavioralismus	množství a kvalita informací
R. Vernon	Teorie výrobních cyklů	komparativní výhoda
		náklady na pracovní sílu
S. Holland	Teorie mezoekonomiky	náklady na pracovní sílu
A. Markusen	Teorie ziskových cyklů	max. zisku (lokalizace podle jednotl. fází ziskového cyklu)
D. Massey	Teorie územních dělb práce	využití meziregionálních disparit
P. Krugman	Nová ekonomická geografie Nová teorie růstu	dopravní náklady
		úspory z rozsahu
		aglomerační výhody

Zdroj:²⁶

Z výše uvedeného je zřejmé, že často se opakujícím lokalizačním faktorem jsou minimální dopravní náklady, minimální náklady na pracovní sílu a také aglomerační výhody. Lokalizačních faktorů existuje celá řada a jejich důležitost se liší podle výrobního zaměření firmy. Firmy, které se orientují na suroviny či na trh, budou mít za svůj nejdůležitější lokalizační faktor minimální dopravní náklady. Oproti tomu firmy, jejichž výroba je náročná na pracovní sílu budou vyhledávat oblasti s nejnižšími mzdovými náklady.

Za hlavní lokalizační faktory současnosti jsou považovány na národní úrovni tyto faktory:²⁷

- makroekonomická a politická stabilita,
- vyspělost dané země,
- výše cenové hladiny,
- tržní potenciál.

²⁶ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. 2002, s 62-115; WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 2008, s 123-189

²⁷ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 2008, s 277

Na regionální úrovni jsou považovány za hlavní lokalizační faktory především²⁸:

- dostatek kvalifikované pracovní síly,
- cena a rozloha pozemků,
- kvalita infrastruktury,
- dopravní obslužnost,
- výskyt vědecko-výzkumné základny,
- kvalita životního prostředí, apod.

Význam těchto faktorů se liší podle motivu investice do zahraničí. Prvotním motivem lokalizace zahraničních investic jsou především nízké ceny vstupů (pracovní síly, energií, pozemků, apod.). Významnou roli mohou mít také mírnější předpisy, např. ochrana životního prostředí. V takovém případě investor preferuje lokalizaci spíše do regionů méně vyspělých s nízkou cenovou hladinou. Dalším motivem může být úsilí o proniknutí na nový trh. Při snaze o proniknutí na nový trh se může jednat o proniknutí do méně vyspělých regionů s nejnižší cenovou hladinou, nebo do metropolitních oblastí s nejvyšším tržním potenciálem. Jedná se především o investice v oblasti služeb (finanční sektor, apod.). Investor může být také motivován možností získání cenného a specifického know-how daného místa. V takovém případě se investor lokalizuje do regionů s tzv. „knowledge economy“²⁹, kterými mohou být metropolitní areály s vysokou koncentrací vědy a výzkumu.³⁰

²⁸ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 2008, s 277

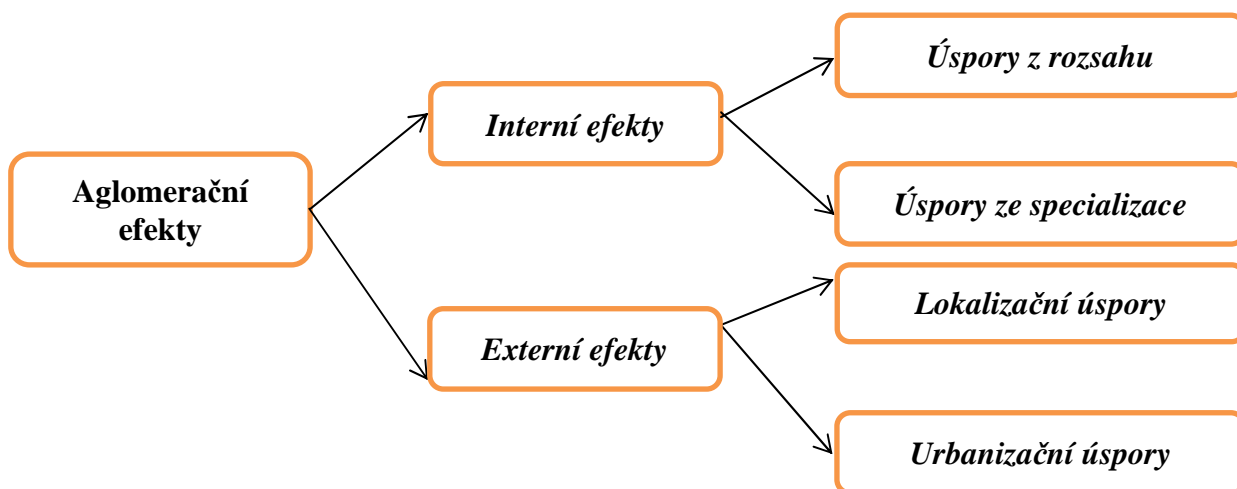
²⁹ knowledge economy neboli znalostní ekonomika- ekonomika, která maximálně využívá lidský kapitál (znalosti, zkušenosti, dovednosti). Zájem o znalostní ekonomiku pramení především z toho, že se očekává, že tato ekonomika vykazuje vysokou přidanou hodnotu (je velmi produktivní) a tato hodnota pramení do velké míry z lidského kapitálu.

³⁰ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*, 2008, s 289

3 CHARAKTERISTIKA AGLOMERAČNÍCH PŘÍNOSŮ A ZTRÁT V KONTEXTU ROZVOJE OBCÍ

3.1 Aglomerační efekty

V souvislosti s lokalizací podniků na určitém území (zejména se jedná o území měst) mohou vznikat určité vedlejší efekty. Vzájemná blízkost firem umožňuje využívání výhod plynoucích z této prostorové blízkosti. Dalším determinantem rozvoje se tak stávají tzv. aglomerační efekty, které vznikají díky této koncentraci. Aglomerační efekty můžeme rozdělit na efekty interní a externí, které jsou uvedeny na následujícím obrázku č. 1.

Obrázek 1 Rozdělení aglomeračních efektů

Zdroj: ³¹

Interními aglomeračními efekty jsou tedy takové efekty, které se vytváří uvnitř již existujících firem či závodů. Jestliže podnik má nevyužité kapacity, vede rozšíření jeho výroby k tomu, že každá další následující jednotka produkce může být vyrobena levněji než předcházející, hovoříme o tzv. úsporách z rozsahu. Firmě tedy klesají náklady na jednotku produkce a projevuje se vyšší produktivita práce, čímž by mělo být dosahováno vyšších zisků, nebo alespoň vyšší konkurenceschopnosti. Tento efekt může vyplynout z lepšího využívání strojů nebo půdy, služeb, společných nákupních a odbytových partnerů, atd. Další možností získání úspor z rozsahu jsou inovace, které umožňují zvýšení produkce. Ovšem každá činnost nepřináší pouze pozitivní efekty, ale také efekty opačné. V tomto případě tzv. záporné úspory

³¹ MAIER, G., TÓDTLING, F. *Regionální a urbanistická ekonomika*. 1998, s 168 - 192

z rozsahu, které vznikají v důsledku přebujelé administrativy či dlouhou podnikovou dopravou. Na druhé straně úspory ze specializace firma dosahuje využíváním stejné nebo podobné technologie, kdy výrobou určitého zboží snižuje náklady na výrobu jiného zboží.³²

Oproti tomu *externí efekty* vznikají na základě vztahů mezi podniky navzájem, mezi podniky a obyvatelstvem a mezi podniky a veřejnou správou. Externí efekty mohou být jednak efekty finanční povahy, například úspory vzniklé na základě expanze ostatních firem, což může vést ke snížení cen vstupů. Na druhé straně efekty povahy nehmotné například kvalitní vzdělávací systém. Pozitivní externí efekty vedou k prostorové koncentraci aktivit, naopak negativní efekty (např. zhoršení životního prostředí díky extenzivní automobilové dopravě) přispívají k rozptýlení lokalizací.³³ Externí efekty můžeme dále rozdělit na efekty lokalizační a urbanizační, viz dále v následující kapitole.

3.2 Aglomerační úspory

Jedná se tedy o kladné externí efekty, kterých firmy a další subjekty dosahují a to díky koncentraci aktivit v daném území. Vznik těchto úspor je podmíněn soustředěním trhu pracovních sil a ostatních výrobních faktorů do malého místa. Jinak řečeno jsou to exogenní „výhody“ tj. pozitivní externality, které subjekt získává, když se lokalizuje do území, kde existuje určitá koncentrace obyvatel, firem nebo jiných subjektů a aktivit. Aglomerační úspory pak mají vliv na produkční funkci dané firmy, snižují její náklady a dávají firmě, která se lokalizovala do území, konkurenční výhodu.³⁴ Součástí aglomeračních úspor jsou i difúze inovací, tedy snadné předávání inovativních postupů v rámci prostorově koncentrovaných firem.

Jak již bylo zmíněno, pojem aglomeračních úspor zavedl poprvé německý sociolog Alfred Weber. Podle Webera vyplývají aglomerační úspory z prostorové blízkosti ostatních firem a mohou se projevovat jako úspora nákladů na infrastrukturu, nižší dopravní náklady, existence speciálních služeb, obslužného zázemí, využívání stejných technologií, apod. Avšak při zvyšování koncentrace v území se mohou změnit v nevýhody, které se projeví například rostoucími cenami pozemků nebo náklady na přetíženou infrastrukturu.³⁵

Dalším významným autorem, který rozvinul teorii aglomeračních úspor a navázal na dílo A. Webera byl americký ekonom Walter Isard.

³³ WOKOUN, R. a kol. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, 2001, s 126 - 127

³⁴ SMEP 3.1 Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

³⁵ KOŠTEJNOVÁ, P., KUPKA, V., PONIČELSKÝ, P. *Ekonomika municipalit a regionů*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 2008, s 18

Walter Isard³⁶ rozdělil aglomerační úspory na:

- **úspory z rozsahu** z jednotky, které vyplývají z produkce,
- **úspory z lokalizace**, které mohou využívat všechny jednotky lokalizované v daném prostoru (využití infrastruktury, komunikací, apod.),
- **úspory z urbanizace**, jež vyplývají jednak z úspor lokalizace a jednak z koncentrace obyvatelstva. Tato koncentrace umožňuje získat kvalifikovanější pracovní síly, možnost kooperace, specializace, apod. Úspory z lokalizace a urbanizace představují externí úspory.³⁷

Podle Alfreda Marshalla jsou aglomerační úspory podmnožinou vnějších úspor. Marshall uvedl tyto tři typy aglomeračních úspor:

- sdílení pracovního trhu (místní dostupnost kvalifikované pracovní síly),
- šíření technologií z blízkých firem,
- společné využívání specializované infrastruktury a specializovaných dodavatelů.

V současnosti se za významné aglomerační úspory považují i jiné faktory, které posilují konkurenceschopnost vzájemně blízkých firem. Podle Malmberga dosáhneme zvýšení konkurenceschopnosti především prostřednictvím procesu učení se a tvorby inovací. Stejně tak J. M. Porter za nejvýznamnější aglomerační úspory považuje dynamické aglomerační výhody, zejména kumulativní mechanismy založené na rozdílech ve schopnosti učit se a v tvorbě inovací, přičemž významnou roli zde hrají podpůrné instituce a také motivace.³⁸ Z obecného hlediska můžeme aglomerační úspory rozdělit na lokalizační a urbanizační. **Lokalizační úspory** souvisí se snižováním nákladů díky prostorové blízkosti specifických výrobních resp. aktivit, které jsou vzájemně provázány, např. odběratelsko-dodavatelské vztahy).³⁹ Právě prostorová blízkost podniků stejného zaměření představuje pro tyto firmy i celou oblast pro podporu růstu produktivity. Konkrétně se jedná např. o snížení dopravních nákladů, zesílení vazeb mezi podniky, tvorbě nadstandartních vztahů, sdílení stejných technologií. Lze tedy říci, že za hlavní mechanismus pro dosažení těchto úspor je považován pokles transakčních nákladů díky vzájemné blízkosti firem. I přesto, že všechny regionálně-ekonomické modely často předpokládají, že všechny firmy v daném území dosahují stejných lokalizačních úspor, tj. všech se dotýkají stejně, je zřejmé, že v praxi tomu tak nebude.

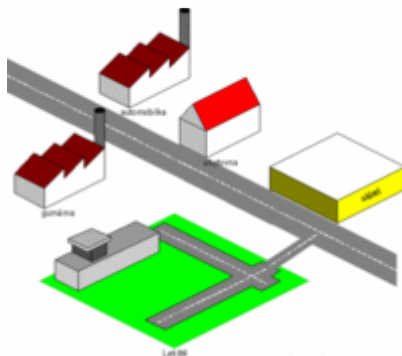
³⁶ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*, 2002, s 62 -63

³⁷ WOKOUN, R. a kol. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, 2001, s 96 - 123

³⁸ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*, 2002. ISBN, s 59 -60

³⁹ HEALEY, M. J., IBERY B.W. *Location and change*, Oxford University presses, 1990

Lokalizačních úspor dosahujeme zejména u průmyslových výroby. Situaci, kdy firmy dosahují tyto úspory, znázorňuje následující obrázek č. 2.

Obrázek 2 Lokalizační úspory

Zdroj:⁴⁰

Na obrázku č. 2 jsou znázorněny dvě firmy, jejichž výroba je návazná. Jedná se o firmu, která vyrábí automobily a druhá pneumatiky, proto je pro obě firmy výhodné se lokalizovat blízko sebe. Firmy po vzájemné dohodě vystaví společně ubytovnu, pronajímají sklad a lokální letiště. Těmito společnými aktivitami a vzájemné blízkosti dosahují typických lokalizačních úspor.⁴¹

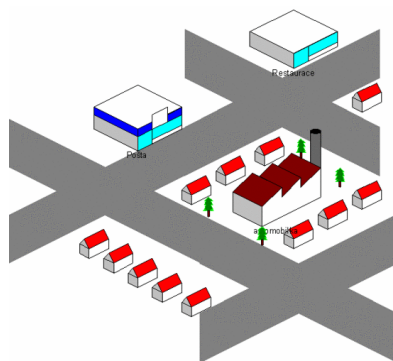
Urbanizační úspory vznikají všem firmám různých odvětví a rozličných aktivit v dané lokalitě. Mezi pozitivní urbanizační efekty patří např. velikost odbytového trhu, rozsáhlý trh kvalifikovaných pracovních sil, úspora v dopravních nákladech, dostupnost výzkumných zařízení, lepší možnosti pro proces učení se, apod. V případě těchto úspor se jedná hlavně o úspory vzniklé společným sdílením institucí a zdrojů považovaných za veřejné zboží (včetně infrastruktury a trhu práce).⁴² Tyto úspory se vztahují k velikosti sídla, čímž je větší, tím jsou dosahovány i větší potenciální úspory. V současnosti převládá názor, že urbanizačních úspor je dosahováno zejména v oblasti služeb. Je to zřejmě dáno velikostí trhu, neboť služby jsou regionálně omezené na rozdíl od průmyslu. Jedná se tedy o tzv. „non-tradables“⁴³. Čímž větší je trh, tím vyšší je specializace služeb. Příklad urbanizačních úspor znázorňuje následující obrázek č. 3:

⁴⁰ SMEP 3.1. [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

⁴¹ SMEP 3.1. [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

⁴² BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*, 2002, s 60

⁴³ „Non-tradables“ – firmy se zaměřují na činnosti spojené s uspokojováním poptávky uvnitř daného regionu jako je např. obchod, pohostinství, služby. Tyto výrobky nemohou být substituovány z jiných zdrojů.

Obrázek 3 Urbanizační úspory

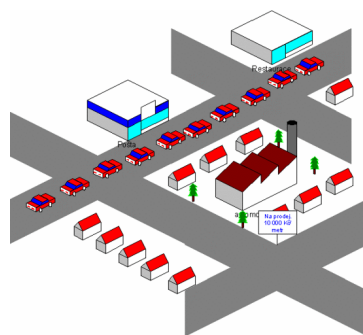
*Zdroj:*⁴⁴

Na obrázku č. 3 je zjednodušené znázorněna urbanizovaná oblast – pošta, restaurace, automobilka. Evidentně je zde zřejmé, že poštovní doručovatel poměrně rychle obslouží velký počet zákazníků ve srovnání s disperzním osídlením, kde by musel překonávat velké vzdálenosti od jednoho domu k druhému. V případě restaurace ta bude mít stále velký počet zákazníků, neboť je v okolí vysoká poptávka. Zároveň se dá předpokládat, že pokud bude poptávka dostatečně vysoká, bude se restaurace dále specializovat např. speciality ze středomoří, pizzerie.

3.3 Aglomerační ztráty

Paradoxně v souvislosti s výskytem aglomeračních úspor mohou v území vznikat současně také aglomerační ztráty, kdy koncentrace aktivit v území kromě pozitivních efektů způsobuje i efekty negativní. Mohou tedy souviset s koncentrací obyvatel a aktivit v území, kdy tato koncentrace přináší určité dodatečné náklady tzv. vícenáklady. Jedná se především o růst dopravních nákladů díky tzv. přehlcenosti infrastruktury (dopravní zácpy), růst nájmů a cen pozemků, zhoršování životního prostředí, které tlačí na snižování produktivity práce. Situaci výrobní firmy, která trpí aglomeračními ztrátami, znázorňuje následující obrázek č. 4:

⁴⁴ SMEP 3.1. [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

Obrázek 4 Aglomerační ztráty

*Zdroj:*⁴⁵

Na rozdíl od obrázku č. 4, který znázorňoval urbanizační úspory je zcela zřejmé, že se již lokalizace automobilce v dané lokalitě nevyplácí. A to díky dopravním zácpám, které zvyšují dopravní náklady při dodávkách odběratelům tak i ze strany dodavatelů. V tomto případě je již pozitivní efekt tedy snížení dopravních nákladů díky malé vzdálenosti převážen časovou náročností dopravy (uvíznutí v zácpě). Je nutno dodat, že tento efekt postihuje zejména výrobu a služby. Druhým negativním efektem je růst cen pozemků díky stále větší koncentraci obyvatel a firem v dané lokalitě. Ovšem tento efekt dopadá především na firmy, které jsou náročné na půdu, tj. mají výrobní haly, skladovací prostory, apod. Vzhledem k tomu, že efekt růstu cen obvykle přichází jako první, je to zřejmě on, který zapříčiní relokaci výrobních aktivit mimo město. Posledním negativním efektem je zhoršení úrovně životního prostředí, které zapříčiní zhoršení zdravotního stavu obyvatelstva a následně vyšších nákladů na zdravotnictví.⁴⁶

Podle Matouškové⁴⁷ se aglomerační ztráty projevují zejména:

- v nárůstu nákladů na výstavbu a provoz v oblasti technické infrastruktury,
- v růstu cen pozemků, bytů, staveb, nájemného,
- ve zhoršování životního prostředí,
- ve zvýšených sociálních ztrátách (např. zvýšená kriminalita ve městech, používání drog, atd.).

⁴⁵ SMEP 3.1. [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

⁴⁶ SMEP 3.1. [online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>

⁴⁷ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 145 -146

Zvýšená kriminalita způsobuje růst dalších nákladů. Rasmussen⁴⁸ uvádí tři typy těchto nákladů:

- **růst nákladů na veřejnou policii**, která zvyšuje daňové zatížení obyvatel,
- **růst nákladů na pojištění**, které se promítají i do vyšších cen,
- **větší pravděpodobnost vzniku škod** v důsledku útoků a projevů násilí.

V případě, že aglomerační ztráty převyšují aglomerační úspory, stává se daná oblast ekonomicky neefektivní. Optimální velikost města/obce pak nastává při takové koncentraci aktivit, kdy je maximální rozdíl mezi aglomeračními úsporami a ztrátami. Je zřejmé, že určení optimální velikosti je jak teoreticky, tak i prakticky velmi náročné, neboť pro každou firmu resp. obyvatele je optimální velikost vnímána zcela jinak a to v závislosti na charakteru produkční a užitkové funkce.⁴⁹

⁴⁸ RASMUSSEN, W., D., *Urban Economics*, Harper and Row, Publisher, New York, c1973. 196 s. SBN 06-045332-x

⁴⁹ ČADIL, J. *Regionální ekonomie – teorie a praxe*, 2010, s 129-131

4 MECHANISMUS VZNIKU AGLOMERAČNÍCH EFEKTŮ

Jak již bylo zmíněno, aglomeračních efektů je dosahováno díky postupné koncentraci jednotlivých výrobních podniků v prostoru. Mechanismus vzniku aglomeračních efektů funguje díky této koncentraci. V počátku dochází k lokalizaci firem stejného technologického řetězce, čímž dochází k úsporám nejen na dopravních a provozních nákladech, ale také i na nákladech investičních. Následně se na tento řetězec napojí i firmy s podobnou technologií, což přináší další úspory v nákladech. V konečné fázi tato koncentrace přitáhne i firmy, které pouze vyhledávají jen spotřebitelské a infrastrukturní zázemí.⁵⁰ Podle Totha v této fázi firma nedosahuje jen snížení nákladů na dopravu či technické sítě, ale také úspory a externí efekty vzniklé v oblasti investic a do díky společnému využívání peněžních ústavů, školství, zdravotnictví, kulturních institucí, apod.⁵¹

Aby bylo dosaženo těchto úspor, je nutné, aby v území byl veliký, územně soustředěný trh kvalifikovaných pracovních sil a ostatních výrobních faktorů tj. plochy, energie, vody, dopravy a dalších služeb. Tyto faktory v požadované míře soustřeďují pouze města. Vznik komplexně propojené sítě měst a aglomerací, je podmíněn především rozvojem dopravního faktoru a faktoru pracovních sil.

Ovšem v důsledku vzrůstající velikosti dané oblasti se mohou projevit určité omezující podmínky, které mohou eliminovat, či dokonce i přesáhnout úspory, které daná oblast poskytuje.

Z ekonomického hlediska je omezující podmínkou⁵²:

- prudký *nárůst nákladů* na výstavbu (přestavbu) a provoz *v oblasti technické infrastruktury*, z důvodu neostatečných a zastaralých kapacit (např. neprůchodnost dopravních sítí, přetížení telekomunikací, atd.),
- *růst nákladů na životní prostředí* a to v důsledku rychlého zhoršování kvality ŽP,
- *růst cen pozemků, bytů, staveb a tedy i nájemného* díky zvýšené poptávce po pozemcích a dalších nemovitostech. Pozvolna se zvyšují i ceny potravin, spotřebního zboží a dokonce i poskytování služeb v porovnání s jinými obcemi. Zvyšování cen je obvykle kompenzováno růstem mezd, což se

⁵⁰ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 145 -146

⁵¹ TOTH, P. *Ekonomika měst a obcí*, 1998, s 65 - 96

⁵² MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 145 -146

promítá do nákladů podniků a organizací v dané oblasti. Tyto dodatečné náklady jsou zdrojem aglomeračních ztrát.

Obce/města jsou součástí větších geografických celků tedy regionů, jejichž ekonomická úroveň je důležitá respektive jejich tzv. *vnitroregionální ekonomické vazby*. Těmito vazbami chápeme propojení jednotlivých podniků v rámci regionu dodavatelsko-odběratelskými vazbami. Na jejichž intenzitě závisí, zda se projeví tzv. multiplikační efekt, který je vyjadřován prostřednictvím regionálního multiplikátoru. Podstata multiplikátoru spočívá v tom, že při zvýšení poptávky po produkci podniku se zvýší výstupy nejen v samotném podniku, ale i v navazujících podnicích umístěných v regionu/měště. Tento efekt se následně projeví ve zvýšených příjmech v regionu a šíří se i do sféry služeb pro obyvatelstvo. Ovšem tento efekt působí i opačným směrem.⁵³

⁵³ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 159 - 162

5 LOKALIZACE EKONOMICKÝCH ČINNOSTÍ V ÚZEMÍ

Lokalizace ekonomických činností významným způsobem ovlivňuje ekonomickou situaci nejen obce, ale i celého regionu. Jelikož firmy jsou zdrojem pracovních příležitostí a tím tedy ovlivňují nejen zaměstnanost, ale i také výši průměrných příjmů v daném regionu. Matoušková⁵⁴ uvádí, že z hlediska ekonomické úrovně a především ekonomické perspektivy regionu je důležitá také sektorová struktura firem. Důležité je, aby v daném regionu byly zastoupeny firmy s progresivním odvětvím, nežli s odvětvím stagnujícím či upadajícím.

Podstatná je tedy alokace i struktura firem, které vytvářejí v dané lokalitě specifické podmínky, které urychlují místní rozvoj. Mezi základní podmínky, aby situace v dané oblasti podpořila rozvoj, lze zařadit následující:

- **prostorová blízkost**, nebo geografický kontakt mezi firmami,
- **sociální blízkost** – systém institucí, zásad a pravidel sdílených celou komunitou reguluje trh. Tento systém může přimět firmy ke spolupráci a k uchýlení se k místnímu trhu, když aktivity, stavy nebo služby jsou příliš nákladné v případě, že budou realizovány interně,
- **koncentrace malých firem** – jejich hlavním rysem je produkční flexibilita a rychlé přizpůsobování se tržním výkyvům,
- **tržně odvětvová specializace oblasti**, ve které se nacházejí všechny stavy produkčního řetězce a to od navržení produkce, přes výrobu meziproduktů nutných pro výrobu samotných produktů až po celosvětový odbyt.⁵⁵

Samotné rozhodování o lokalizaci je složitým procesem, který může ovlivnit budoucí vývoj firmy. Cílem každého podnikatelského subjektu je, aby při vynaložení určitých prostředků s využitím prostorových efektů dosáhl maximum ekonomických efektů. Jelikož jak již bylo zmíněno koncentrací a blízkostí různorodých aktivit (blízkost výroby, spotřeby, politické správy) vznikají určité výhody, protože přítomnost jedné funkce stimuluje koncentraci činností dalších. Tyto aglomerační výhody se projevují postupně a rostou s velikostí dané oblasti.

Podnikatelské subjekty při rozhodování o své lokalizaci analyzují např. tyto lokalizační faktory jako je poloha regionu, přírodní podmínky, demografická struktura, případné kulturní

⁵⁴ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 37-51

⁵⁵ SOBOTKA, M., VRTĚNOVÁ, L. [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Souvislosti rozvoje regionu a rozvoje obcí*. Dostupné z WWW: <http://fim.uhk.cz/hed/data/sbornik/SBORNIK2007_II.pdf>

odlišnosti, suroviny, kvalita infrastruktury, ceny vstupů včetně kvality, dotační a daňovou politiku státu včetně právního systému. Promítají se zde i nové faktory lokalizace a to faktory společenské a psychologické, které se odrážejí v kvalitě lidského života (např. kvalita životního prostředí, komunikační a sociální infrastruktura, možnosti dalšího vzdělávání, atd.).

Lokalizačních faktorů existuje nepřeborné množství a v současnosti se upouští od tradičních lokalizačních faktorů, jako jsou minimální dopravní náklady a pracovní trh. A to z důvodu neustále modernizace infrastruktury a vysoké míře nezaměstnanosti.⁵⁶ Všechny lokalizační faktory nejsou schopné ovlivnit rozhodnutí podniku o jeho výrobě nebo o místě poskytování služeb. Na to, aby lokalizační faktor ovlivnil lokalizační rozhodnutí, musí být splněny dvě podmínky:⁵⁷

- faktor musí mít vliv na náklady nebo výnosy podniku (nejen peněžní, ale spojené např. i se ztrátou času apod.),
- disponibilita, kvalita nebo cena faktoru musí být prostorově diferencovaná.

Pouze tehdy, když jsou splněny oba předpoklady zároveň, vznikají pro podnik v různých lokalitách různé podmínky, které podnik při svém lokalizačním rozhodnutí zohlední.⁵⁸

⁵⁶ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*, 2000, s 145-150

⁵⁷ MACHÁČEK, J., TOTH P., WOKOUN, R. *Regionální a municipální ekonomie*, 2011, s 84-95

⁵⁸ SOBOTKA, M., VRTĚNOVÁ, L. [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Souvislosti rozvoje regionu a rozvoje obcí*. Dostupné z WWW: <http://fim.uhk.cz/hed/data/sbornik/SBORNIK2007_II.pdf>

6 STANOVENÍ A ZHODNOCENÍ MOŽNÝCH PŘÍSTUPŮ KE KVANTIFIKACI AGLOMERAČNÍCH PŘÍNOSŮ A ZTRÁT

Zjistit a ohodnotit samotné aglomerační efekty není zcela jednoduchou záležitostí. Mnohá empirická šetření se snaží u těchto efektů zhodnotit jejich dopad na region či obec. Jak již bylo zmíněno, externí aglomerační úspory se často projevují v malých obcích, kde aktivity jedné firmy mají velké pozitivní účinky na jiné firmy, zatímco ve městech umožňuje soustředěný zdroj výrobních faktorů vznik především interních úspor. Abychom v obci dosáhli externích úspor je nutno, aby v obci a okolí byl velký územně soustředěný trh kvalifikované pracovní síly a ostatních výrobních faktorů (tj. plochy, energie, vody, dopravy a dalších služeb). Velmi často je v literatuře zmiňováno, že v maximální dostatečné míře jsou tyto fakty schopna zajistit spíše větší města. Ovšem je třeba upozornit na to, že s růstem velikosti obce vznikají vedle aglomeračních úspor tendence, které působí právě opačně. Rostou jak výdaje veřejného sektoru na výstavbu a provoz technické či občanské vybavenosti, tak i náklady soukromých subjektů. S růstem velikostí obce a tedy i s růstem její aktivity rostou i ceny stavebních pozemků.

Ohodnocení aglomeračních úspor a ztrát lze dosáhnout dvěma základními přístupy a to přímou cestou prostřednictvím jejich vyjádřením v produkční funkci, anebo využitím nepřímých možností.⁵⁹

Produkční funkci rozvoje regionu lze vyjádřit ve tvaru:

$$Q = A(z, g)F(K, L) \quad (1)$$

kde tedy: Q – výstup odvětví,
 $F(K, L)$ – funkce kapitálu a práce,
 $A(z, g)$ – růstový faktor,
 z – aglomerační efekty (úspory v nákladech firem),
 g – úroveň techniky, která je vyjádřena technickým pokrokem ve formě inovací.

Pro změření této produkční funkce je nezbytné použít indexy různých prvků (zaměstnanosti, půdy, kapitálu a materiálu). Vedle těchto tradičních prvků/vstupů je hodnoceno také místní prostředí, které zahrnuje rozsah místních aktivit a prostorovou blízkost. Faktory práce jsou nejlépe měřitelné, neboť informace např. o počtech pracovníků či odpracovaných hodinách lze většinou získat z ČSÚ, MPSV. Stejně tak jsou zjistitelné i informace týkající se nákupu

⁵⁹ ČADIL, J. *Regionální ekonomie: teorie a aplikace*, 2010, s 129 -149

materiálu., ale zde nastává problém u materiálu, který si subjekt vyprodukuje ve vlastní režii či určité problémy mohou vzniknout i při snaze kvantifikovat kapitál a půdu.⁶⁰

Ohodnocení aglomeračních úspor produkční funkcí není jedinou cestou. Stále více se začínají využívat přístupy, které se snaží využít způsobů nepřímých. Rosenthal a Strange⁶¹ uvádějí, že jedním z těchto nepřímých přístupů, který lze statisticky vyhodnocovat je růst, dále pak vznik nových firem, mzdy, zaměstnanost, ceny pozemků.

Užití ukazatele růstu je spojeno s úvahou, že aglomeračních výhody zvyšují produktivitu. Produktivní obce tedy rostou rychleji, a proto lze očekávat, že v dané lokalitě bude růst i zaměstnanost. Data ohledně zaměstnanosti můžeme analyzovat pomocí regrese. Nicméně při zkoumání růstu zaměstnanosti je nutné zvážit i strukturu zaměstnaných.

Další indikátor k měření aglomeračních úspor sleduje vznik nových firem v obci. Použití tohoto ukazatele je spojeno s úvahou, že firmy vyhledávají ty obce (resp. lokality), které podpoří jejich snahu maximalizovat zisk. Z čehož vyplývá, že vyhledávají nejproduktivnější regiony. Výhodu uvedeného přístupu lze spatřit v tom, že není nutné sledovat data, která popisují vstupní výrobní faktory, jelikož nové firmy nejsou omezeny svými dřívějšími rozhodnutími, ale pouze vnějšími vlivy. Nevýhodou je, že nové firmy vyhledávají oblasti, ve kterých již existuje koncentrace příslušných odvětvových aktivit.

Další přístup zkoumá aglomerační efekty prostřednictvím vývoje mezd. Využití vývoje mezd jako indikátoru existence aglomeračních efektů souvisí s teoretickým přístupem, kdy mzdy vyjadřují hodnotu mezního produktu. Lze tedy předpokládat, že v produktivnějších regionech budou vypláceny vyšší mzdy. Výhodou tohoto přístupu je snadná zjistitelnost údajů o úrovni mezd. Nevýhodou může být určité zkreslení, které je způsobené rozdílnou elasticitou poptávky a nabídky práce, či vliv migrace. Příliv obyvatel může obecně snižovat úroveň mezd.

Poslední přístup využívá ceny pozemků. Vychází se zde ochoty firem platit vyšší nájem, jelikož očekávají vyšší produktivitu, která vykompenzuje tyto vynaložené vyšší náklady.

Otázkou zůstává jak hodnotit ukazatele jako je maximalizace volného času obyvatel, kvalitu životního prostředí či efekt přelévání znalostí. Maximalizací volného času lze definovat jako maximalizaci takového času, který může člověk využít k lepšímu uspokojování svých zájmů a potřeb. Předpokládá se, že maximalizace volného času se projeví zvýšením produktivity práce, neboť lidé budou spokojenější. U ukazatele kvalita životního prostředí se

⁶⁰ SOBOTOKA, M., VRTĚNOVÁ, L. [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Souvislosti rozvoje regionu a rozvoje obcí*. Dostupné z WWW: <http://fim.uhk.cz/hed/data/sbornik/SBORNIK2007_II.pdf>

⁶¹ ROSENTHAL, S.S., STRANGE, W.C. *Evidence on the nature and sources of agglomeration economies*. 4th ed. Berlin: Elsevier, 2004, chapter 49.

předpokládá, že s růstem města/obce se kvalita životního prostředí zhoršuje a to hlavně díky vyšším nákladům na prevenci i kompenzaci škod. Vyčíslit náklady vznikající na životním prostředí je těžké, jelikož se některé projeví až za několik let.

7 METODOLOGIE ANALÝZY

V literatuře⁶² je uvedeno, že pro hodnocení efektivnosti fungování města z ekonomického hlediska není důležitá jen znalost výdajů spojených s jeho rozvojem a provozem, ale ve stejné míře i znalost efektů, které města vytváří. Poměr mezi výdaji (náklady) a efekty pak určuje míru efektivnosti fungování. Samozřejmě, že žádoucí je, aby efekty převyšovaly výdaje, aby byl důvod města, sídla, obce dále rozvíjet.

Jedním ze základních ukazatelů měření efektů je produktivita práce na pracovníka v průmyslové výrobě a její vývoj s růstem velikosti města. V souladu s myšlenkou aglomeračních efektů lze předpokládat, že úroveň produktivity by se měla s růstem velikosti města zvyšovat, a to rychleji, než výdaje, aby se vytvářel dostatečný zdroj prostředků nejen k jejich úhradě, ale i pro financování rozvojových programů.

Na základě těchto poznatků bude provedena analýza možného výskytu interních aglomeračních efektů v rámci vybraného vzorků firem prostřednictvím analýzy produktivity práce.

Zdroje dat pro analýzu produktivity práce byly získány z výročních zpráv a účetních závěrek společností, které jsou zveřejněny v obchodním rejstříku. Jednotlivé účetní závěrky a výroční zprávy jsou posuzovány nezávislým auditorem, a proto lze usuzovat, že data mají adekvátní vypovídající schopnost. Jedná se především o akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. I přesto u všech společností nebyly data k dispozici. Na základě získaných dostupných dat byly vybrány společnosti dvou průmyslových odvětví, a to z odvětví strojírenského průmyslu a elektrotechnického průmyslu. Odvětví byla vybrána, jelikož z pohledu zaměstnanosti patří mezi významná odvětví Olomouckého kraje.⁶³

Produktivita práce vyjadřuje, jakou měrou či jak dobře je využívána pracovní síla při vytváření produktů. Je ovlivňována přímo i nepřímo řadou faktorů, které působí jak zevnitř tak zvenku podniku. Závisí tedy na množství práce ve výrobním procesu a její technické úrovni, na stavu infrastruktury, atd. Lze očekávat, že s růstem technického pokroku roste i stupeň kvalifikace a vzdělání. Produktivita práce roste, jestliže se stejným množstvím práce je výrobce schopen vyprodukovat větší množství produkce. Její růst se tedy opírá

⁶² TOTH, P. a kolektiv. *Financování obcí-sociálně ekonomický rozvoj systému*, 2005, s 169-247

⁶³ KRAJSKÁ HOSPOÁŘSKÁ KOMORA OLOMOUCKÉHO KRAJE. *Významné firmy Olomouckého kraje*, 2012, s 107

o zdokonalování strojů, výrobních zařízení, technologií, nebo zlepšení organizace výroby. Je přímo úměrně ovlivněna kvalitou pracovní síly.

Produktivita práce by měla být vyšší spolu s velikostí města, jelikož firmy ve větších městech budou dosahovat větších aglomeračních úspor.⁶⁴ K měření produktivity práce se používá řada ukazatelů, ale v praxi se vyjadřuje produktivita práce poměrem vyrobené produkce k počtu dělníků.⁶⁵

$$P = Q/L \quad (2)$$

kde tedy: P – produktivita práce
 Q – vyrobená produkce
 L – počet dělníků

V analýze produktivity práce vybraného vzorků společností byl použit tento vzorec. Český statistický úřad zjišťuje produktivitu práce jako podíl indexu tržeb z průmyslové činnosti a indexu průměrného evidenčního počtu zaměstnanců.⁶⁶

Nejprve byla ze získaných vstupních dat vypočítána po každou společnost za sledované období produktivita práce a následně byl zvolen vhodný regresní model k vyjádření vztahu mezi produktivitou práce a počtem pracovníků. Regresní model byl vybrán podle hodnoty koeficientu determinace, jelikož se obecně považuje model s nejvyšší hodnotou koeficientu determinace za nejvhodnější.⁶⁷ Koeficient determinace udává, kolik procent pozorovaných hodnot lze vysvětlit tímto modelem. Korelační koeficient udává závislost mezi proměnnými, a čím více se blíží k ± 1 , tím je větší zkoumaná závislost mezi proměnnými.⁶⁸

⁶⁴ TOTH, P. a kolektiv. *Financování obcí-sociálně ekonomický rozvoj systému*, 2005, s 169-247

⁶⁵ MACÁKOVÁ, L. a kolektiv. *Mikroekonomie – základní kurz*, 2005, s 102-135

⁶⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD OLOMOUKÝ KRAJ [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti*. Dostupné z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107>

⁶⁷ KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*, 2004, s 118-119

⁶⁸ KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*, 2004, s 150

8 ANALÝZA AGLOMERAČNÍCH EFEKTŮ V RÁMCI VYBRANÉHO VZORKŮ OBCÍ

V rámci této části byl vybrán vzorek firem, které zastupují odvětví strojírenského a elektrotechnického průmyslu v Olomouckém kraji. Jednotlivé společnosti byly vyfiltrovány dle svého nezastupitelného významu z pohledu zaměstnanosti v dané lokalitě, také s ohledem na počet obyvatel města/obce, a v neposlední řadě také s ohledem na dostupnost dat pro analýzu.

V rámci této analýzy byla stanovena hypotéza:

„Ve větších městech/obcích firmy budou dosahovat vyšší produktivity práce, poněvadž s rostoucí velikostí města/obce by firmy měly dosahovat vyšších aglomeračních úspor.“

Zdrojem dat pro analýzu byly zjištěné údaje o tržbách firem uvedené ve výročních zprávách a účetních závěrkách, údaje o počtu obyvatel ve městech/obcích byly získány z městských a obecních statistik za rok 2012.

Na základě získaných dat byl nejprve proveden výpočet produktivity práce v jednotlivých firmách za sledované období 2008 až 2012. Následně tento údaj byl použit pro výběr vhodného regresního modelu pro vyjádření vztahu produktivity práce a počtu zaměstnanců ve společnostech. Regresní analýza byla provedena u obou vybraných odvětví průmyslu. Je zřejmé, že pro vyjádření vztahu produktivity práce a počtu zaměstnanců by byl zapotřebí mnohonásobně větší vzorek společností, aby výsledek analýzy vykazoval lepší vypovídací schopnost.

8.1 Strojírenský průmysl

Z dostupných dat, jež byly získány z výročních zpráv jednotlivých společností, které jsou uvedeny v příloze A., byla v rámci sledovaného období 2008-2012 vypočítána produktivita práce, která je uvedena v tabulce č. 2.

Tabulka 2 Vývoj produktivity práce ve strojírenském průmyslu

Firma (<i>Strojírenský průmysl</i>)	Město	Počet obyvatel	Produktivita práce (mil. Kč/zaměstnanec)				
			2008	2009	2010	2011	2012
Vítkovice Power Engineering, a.s.	Jeseník	11 579	1,78	1,85	1,89	2,07	2,33
Českoslezská výrobní, a.s.	Zlaté Hory	4 004	2,06	1,28	2,36	2,12	2,14
Řetězárna, a.s.	Česká Ves	2 441	1,82	1,43	1,87	2,03	2,28
HOPAX s.r.o.	Červenka	1 414	1,56	1,14	1,22	1,63	1,66
Sigma Group, a.s.	Olomouc	99 471	1,72	1,33	1,30	1,55	2,35
DT-Vyhýbkárna a strojírna, a.s.	Prostějov	44 234	2,81	2,51	1,97	2,38	2,34
Montáže-Přerov, a.s.	Přerov	44 538	1,35	1,14	1,47	1,69	1,94
ZLKL, s.r.o.	Loštice	3 036	1,27	1,28	1,54	2,33	1,80
PRAMET TOOLS, s.r.o.	Šumperk	26 806	2,34	1,96	1,86	2,49	3,66

Zdroj⁶⁹, vlastní zpracování

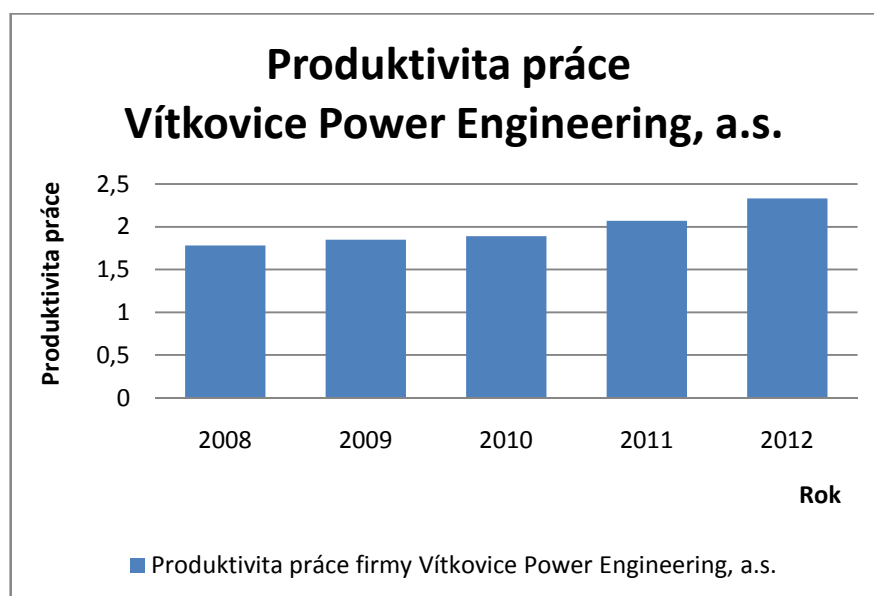
Z tabulky č. 2 je zřejmé, že se produktivita práce ve sledovaném období v rámci vybraného vzorku firem zvyšuje a je u každé firmy rozdílná. Budeme usuzovat, že produktivita práce rostla díky technologickému pokroku, vyšší úrovni vzdělání a kvalifikace pracovníků nebo uplatnění nových pracovních metod a postupů, atp. Tím, že dochází k růstu produktivity práce, se lze domnívat, že se zde neprojevují pouze externí úspory, ale také úspory z technologií, úspory z rozsahu, úspory ze specializace.

Vítkovice Power Engineering a.s., Jeseník⁷⁰

Společnost nabízí výrobu a montáž ocelových konstrukcí a halových systému, včetně opláštění a výplní stavebních otvorů (např. vrata, okna, světlíky, atd.). Zároveň také zajišťuje dodávky všech doplňků a vybavení (mezipatra, schodiště, lávky, jeřábové dráhy i jeřáby). Do portfolia produktů patří také výroba a montáž mobilních staveb, technických a technologických kontejnerů. Dodávky a montáž obytných a víceúčelových modulárních staveb pro uplatnění v oblasti bydlení, rekreace a komerčních i občanských staveb. Více než 80% produkce je učeno pro export. Vývoj produktivity práce u společnosti Vítkovice Hard, a.s. znázorňuje následující obrázek č. 5.

⁶⁹ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁷⁰ VÍTKOVICE POWER ENGINEERING, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Základní údaje o společnosti*. Dostupné WWW: <http://www.vitkovicepower.cz/>

Obrázek 5 Vývoj produktivity práce ve firmě Vítkovice Power Engineering a.s. Jeseník

Zdroj:⁷¹

Produktivita práce v této společnosti ve sledovaném období rostla (z 1,78 se zvýšila na 2,33). V roce 2010 došlo ve společnosti k velké investici do nové technologie výroby, což vedlo ke zvýšení tržeb a poklesu počtu zaměstnanců. Společnost pravidelně investuje do vzdělávacích aktivit svých zaměstnanců. Z výše uvedeného lze předpokládat, že se u této společnosti projevují nejen aglomerační úspory, ale také úspory z rozsahu a úspory z technologie.

Česko-slezská výrobní, a.s., Zlaté Hory⁷²

Společnost byla založena v roce 2000 a je výjimečně úspěšná. Dosahuje velmi vysokých obrátů, kterých dosahuje jen 0,5 % firem v ČR a zaměstnává stovky zaměstnanců. Hlavním zaměřením společnosti je výroba kovových nádrží a zásobníků, výstavba bytových a nebytových budov, výroba pryžových a plastových výrobků, pronájem a leasing ostatních výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnosti. Společnost je velice aktivní. Vývoj její produktivity práce znázorňuje následující obrázek č. 6.

⁷¹ OBCHODNÍ REJSTRÁK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁷² ČESKOSLEZSKÁ VÝROBNÍ, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Profil společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.csv.cz/uvod.htm>

Obrázek 6 Vývoj produktivity práce ve firmě Česko-slezská výrobní a.s. Zlaté Hory

*Zdroj:*⁷³

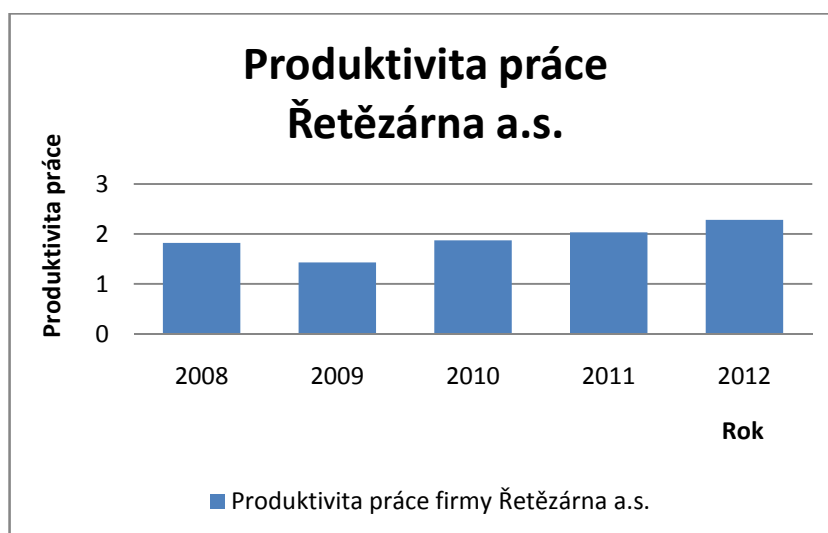
Ve sledovaném období produktivita práce vzrostla (z 2,06 se zvýšila na 2,14). Společnost v roce 2011 prováděla dostavbu výrobního závodu, jehož cílem je navýšení výrobní kapacity až na dvojnásobek. V dalším roce realizovala výstavbu nové lakovací technologie. Systematicky se také věnuje organizování vzdělávacích aktivit svých zaměstnanců a jejich motivací. Realizované investice do technologie se projeví růstem produktivity práce.

Řetězárna a.s., Česká Ves⁷⁴

Společnost Řetězárna a.s. byla založena před 21 lety. Hlavní činností této společnosti je výroba drátěných výrobků, řetězů a pružin, výroba zámků a kování, ostatní specializované stavební činnosti. Společnost je velmi úspěšná z 60 % produkuje pro zahraniční trh, své výrobky exportuje do přibližně 36 zemí světa.

⁷³ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁷⁴ ŘEŤEZÁRNA, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Základní informace o společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.retezarna.cz/>

Obrázek 7 Vývoj produktivity práce ve firmě Řetězárna a.s. Česká Ves

*Zdroj:*⁷⁵

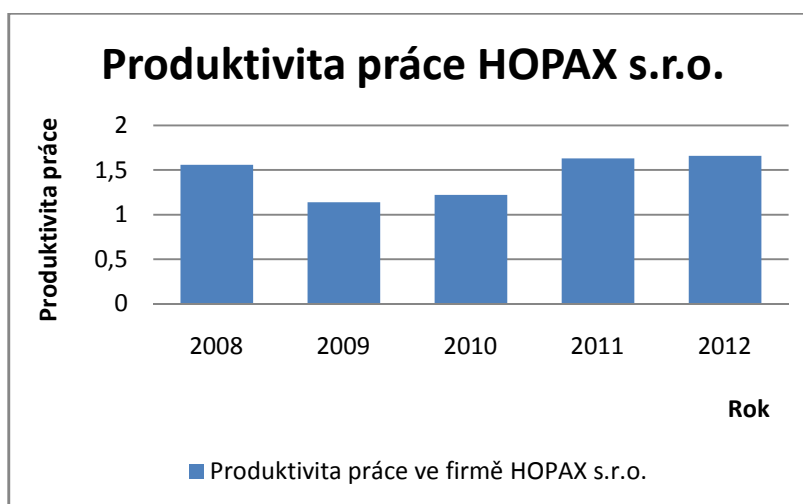
Ve sledovaném období znázorněném obrázkem č. 7 vzrostla produktivita z 1,82 na 2,28. V roce 2011 společnost směřovala investice na zefektivnění výroby řetězů. Nejvýznamnější investicí byl nákup drátotázného stroje RMG, ohýbacího stroje KER 8 a svářecího stroje KEH 8. Dále byly pořízeny investice ke zlepšení pracovního prostředí, ochrany životního prostředí, manipulace s materiálem a technickým vybavením pracovišť. Oproti roku 2010 vzrostly tržby o 14,45 %. V dalším roce společnost opět investovala do nákupu zkušebního stroje 4000 kN k provádění trhacích a dynamických zkoušek řetězů. Je možné předpokládat, že u této společnosti se budou projevovat úspory z technologií a úspory z rozsahu.

HOPAX s.r.o., Červenka⁷⁶

Společnost HOPAX s.r.o. byla založena v roce 1994 a je činná v oblasti výroby a dodávek svařovaných ocelových konstrukcí z nelegovaných ocelí. Hlavní výrobní oblasti jsou svařované konstrukce strojů včetně opracování, ocelové konstrukce průmyslových hal, ocelové konstrukce podpěrných konstrukcí pro technologická zařízení a ocelové konstrukce jeřábů. Vše včetně provádění povrchových úprav. Export je zaměřen do Německa, Norska. Vývoj produktivity práce znázorňuje obrázek č. 8.

⁷⁵ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁷⁶ HOPAX, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O firmě*. Dostupné z WWW: <<http://www.hopax.cz/>>

Obrázek 8 Vývoj produktivity práce ve firmě HOPAX s.r.o. Červenka

Zdroj:⁷⁷

Z výše uvedeného obrázku č. 8 je zřejmé, že produktivita práce ve sledovaném období rostla a to z 1,56 na 1,66. Společnost v letech 2009 až 2010 investovala do nového pálicího stroje MCM OMNICUT a vyvrtávačky Fermat WRF. Dále postupně odkoupila pozemky sousedící se stávajícími a tím byl umožněn další růst společnosti. Na novém pozemku se nachází řada původních staveb, které začíná upravovat jako skladovací prostory s cílem pronájmu externím firmám.

Sigma Group a.s., Olomouc⁷⁸

Akciová společnost je moderní, dynamicky se rozvíjející strojírenskou firmou, která je nejvýznamnějším výrobcem čerpací techniky v ČR. V současnosti se společnost zaměřuje na výzkum, vývoj a výrobu středních, těžkých a unikátních čerpadel a čerpacích soustrojí pro průmyslové využití. Vlastní výzkumná pracoviště, moderně vybavené výrobní provozy a široké servisní zázemí ve spojení s dlouholetými aplikačními zkušenosti. Mezi země exportu patří Francie, Indie, Rusko, Egypt, Ukrajina a také Polsko. Vývoj produktivity práce znázorňuje následující obrázek č. 9.

⁷⁷ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁷⁸ SIGMA GROUP, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. O firmě. Dostupné z WWW: <http://www.sigmagroup.cz/>

Obrázek 9 Vývoj produktivity práce ve firmě Sigma Group a.s. Olomouc

*Zdroj:*⁷⁹

Produktivita práce se ve sledovaném období zvýšila (z 1,72 na 2,35). Růst produktivity práce byl především zvýšen rozšířením výroby chladících čerpadel. Společnost se v rámci svého působení soustředí také významným podílem na výzkumu a vývoji hydraulických modelů. Dbá na kvalifikaci svých zaměstnanců a vlastní i svou svářečskou školu. Lze předpokládat, že se v této společnosti budou projevovat více úspory z technologie, úspory ze specializace.

DT-Výhybkárna a strojírna, a.s. Prostějov⁸⁰

Hlavním zaměřením společnosti je vývoj, výroba, montáž, regenerace a záruční servis železničních výhybek, tramvajových výhybek pro městskou a příměstskou dopravu, důlních výhybek a všech atypických konstrukcí včetně širokého sortimentu náhradních dílů. Export této společnosti činí přes 60 %. Vývoj produktivity práce je znázorněn na následujícím obrázku č. 10.

⁷⁹ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁸⁰ DT-VÝHYBKÁRNA, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Profil společnosti DTVS*. Dostupné z WWW: <<http://www.dtvn.cz/dtvs/cz/o-nas/profil-spolecnosti-dtvs/>>

Obrázek 10 Vývoj produktivity práce ve firmě DT-Výhybkárna a strojírna a.s. Prostějov

*Zdroj:*⁸¹

Společnost trvale realizuje strojní a stavební investice, a to s cílem neustálého zvyšování výrobních kapacit a zkvalitňování vyráběné produkce. A v neposlední řadě i s cílem snižování energetických nákladů. V této společnosti lze tedy předpokládat, že se zde budou projevat úspory z rozsahu, úspory z technologie. Produktivita práce v této společnosti je rostoucí.

Montáže Přerov a.s.⁸²

Společnost byla založena již v roce 1992 a zajišťuje montáže investičních celků u tradičních zákazníků v průmyslu stavebních hmot i v dalších odvětvích průmyslu, a to jak v tuzemsku, tak i v zahraničí. V rámci strojírenské výroby jsou pak vyráběny sušiče, třídíče, průmyslové filtry a další výrobky, které jsou exportovány především do zemí EU. Na následujícím obrázku č. 11 je znázorněna produktivita práce.

⁸¹ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁸² MONTÁŽE PŘEROV, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. O nás. Dostupné z WWW: <<http://www.montaze.cz/>>

Obrázek 11 Vývoj produktivity práce ve firmě Montáže Přerov a.s.

Zdroj:⁸³

Produktivita práce u této společnosti ve sledovaných letech má pomalou rostoucí tendenci. V roce 2012 společnost provedla rekonstrukci dvou výrobních jednotek a díky těmto investicím se lze domnívat, že firma bude v dalších letech dosahovat (kromě aglomeračních úspor) vyšších úspor z rozsahu a z technologií.

ZLKL s.r.o. Loštice⁸⁴

Společnost ZLKL svým zákazníkům nabízí širokou škálu strojírenských činností, konkrétně obrábění, lisování, svařování, povrchové úpravy, 3D kontrolu kvality a také vývoj a konstrukci. Díky své komplexnosti, kvalitě, schopnosti rychle reagovat na požadavky klienta a přijatelným cenám dlouhodobě roste tržbami. Přibližně 60 % výroby směřuje na export, po České republice je hlavním odbytištěm Francie a Německo. V roce 2012 i minulém získala ocenění Firma roku Olomouckého kraje. Vývoj produktivity práce je znázorněn na následujícím obrázku č. 12.

⁸³ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁸⁴ ZLK s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. O společnosti. Dostupné z WWW: <<http://www.zkl.cz/>>

Obrázek 12 Vývoj produktivity práce ve firmě ZLK s.r.o. Loštice

Zdroj:⁸⁵

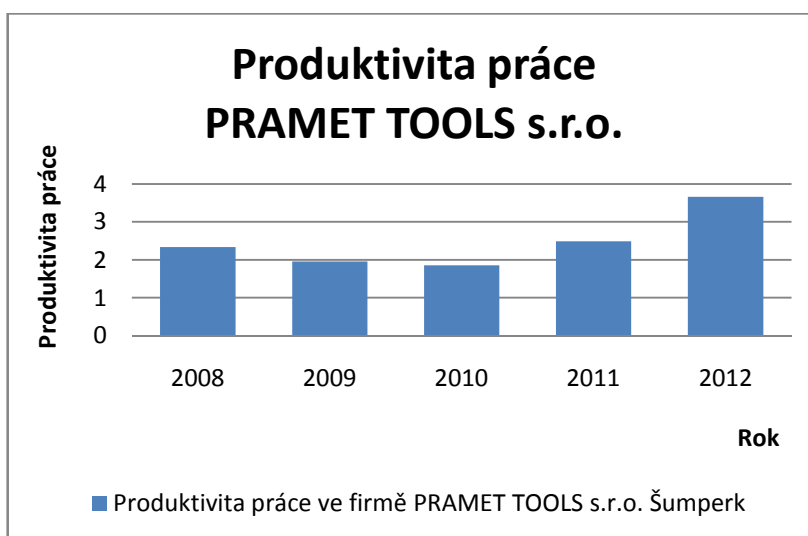
V roce 2009 došlo ve společnosti k velkým organizačním změnám s cílem posílení nejen konkurenceschopnosti, ale také snížení nákladů. Tyto organizační změny se projeví v rostoucí produktivitě práce. Současně probíhaly ve společnosti v letech 2009 až 2010 razantní investice do moderních technologií a díky tomu se lze domnívat, že se zde projeví úspory z technologií. V tomto období vzrostla produktivita práce o 0,72.

PRAMET TOOLS s.r.o. Šumperk⁸⁶

Společnost Pramet Tools se zabývá vývojem, výrobou a prodejem obráběcích nástrojů ze slinutého karbidu. Společnost nabízí žádané produkty z oblastí všeobecného obrábění a současně se specializuje na segmentech železnice a metalurgie. Všechny produkty jsou vyráběny v České republice. Vývoz se podílí na celkovém obratu více než 60 %. Pramet nástroje si pravidelně nacházejí zákazníky ve více než 50 zemích světa. Vývoj produktivity práce znázorňuje následující obrázek č. 13.

⁸⁵ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁸⁶ PRAMET TOOLS s.ro. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.pramet.com/cz/o-spolecnosti.html/>

Obrázek 13 Vývoj produktivity práce ve firmě PRAMET TOOLS s.r.o. Šumperk

Zdroj:⁸⁷

U společnosti se projevuje stoupající produktivita práce. Ve sledovaném období vzrostla z 2,34 na 3,66. V roce 2011 byl postaven nový závod na rozšíření výroby, tím společnost zřejmě mohla dosahovat rostoucích úspor z rozsahu. V roce 2012 byla zahájena restrukturalizace činností souvisejících s výrobou a prodejem tvářecích nástrojů. Ve stejném roce byla taktéž rozšířena kapacita řešení technologických projektů v oblastech slinování, povlakování a vývoje nových materiálů. Lze se domnívat, že se zde mohou projevovat také úspory z technologie i úspory z restrukturalizačních změn. Společnost dbá také na výzkum a vývoj, především je zaměřena na vývoj sortimentů nástrojů na třískové obrábění. Byla zapojena do programu Ministerstva průmyslu a obchodu „Inovace řezných nástrojů pro všeobecné obrábění a těžké hrubování“.

8.2 Elektrotechnický průmysl

Ze vstupních tabulek, které jsou uvedeny v příloze B, byla pro každou firmu vypočítána produktivita práce v rámci sledovaného období 2008 až 2012. Zdrojem dat byly zveřejněné účetní závěrky a výroční zprávy firem.

⁸⁷ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

Tabulka 3 Vývoj produktivity práce v elektrotechnickém průmyslu

Firma (<i>Elektrotechnický průmysl</i>)	Město	Počet obyvatel	Produktivita práce (mil. Kč/zaměstnanec)				
			2008	2009	2010	2011	2012
CZECH REPUBLIC Onamba, s.r.o.	Olomouc	99 471	3,93	4,32	7,12	4,10	5,95
Miele Technika, s.r.o.	Uničov	11 629	6,77	6,97	7,66	7,06	8,03
Hella Autotechnik, s.r.o.	Mohelnice	9 385	2,83	3,73	3,67	3,32	4,03
Micos spol. s.r.o.	Prostějov	44 234	3,46	2,71	2,06	1,79	2,01
Olympus Service Facility Czech, s.r.o.	Přerov	44 538	1,35	1,57	6,69	6,43	5,91
SIGNALBAU s.r.o.	Přerov	44 538	3,16	3,22	3,87	3,04	3,18
EPCOS s.r.o.	Šumperk	26 806	7,43	6,28	8,07	8,48	7,43

Zdroj:⁸⁸ vlastní zpracování

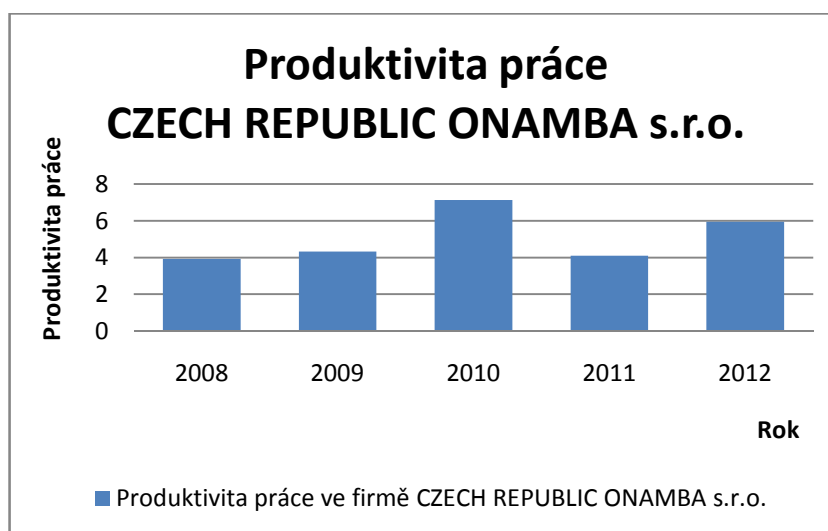
Zvýše uvedené tabulky vyplývá, že se produktivita práce u všech společností ve sledovaném období zvyšuje a také je u každé firmy rozdílná. Lze očekávat, že se zde neprojeví pouze úspory externí, ale také úspory interní tedy úspory z rozsahu, úspory z technologií a v neposlední řadě také úspory z racionalizačních změn.

CZECH REPUBLIC ONAMBA s.r.o., Olomouc⁸⁹

Společnost je dceřinou společností japonské korporace Onamba Co. Ltd. Se sídlem v japonské Osace. Specializuje se na výrobu kabelů, kabelových svazků, optických a jiných speciálních vodičů užívaných v nejrůznějších elektronických aplikacích a automobilové výrobě. Hlavní výrobní činností je výroba kabelových svazků do automobilového průmyslu a spotřební elektroniky a výroba Junction boxů pro solární technologie. Hlavními trhy jsou západní a střední Evropa. Vývoj produktivity práce je znázorněn na následujícím obrázku č. 14.

⁸⁸ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁸⁹ CZECH REPUBLIC ONAMBA, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.onamba.co.jp/english/global_e/cro_e.html>

Obrázek 14 Vývoj produktivity práce ve firmě CZECH REPUBLIC ONAMBA s.r.o. Olomouc

*Zdroj:*⁹⁰

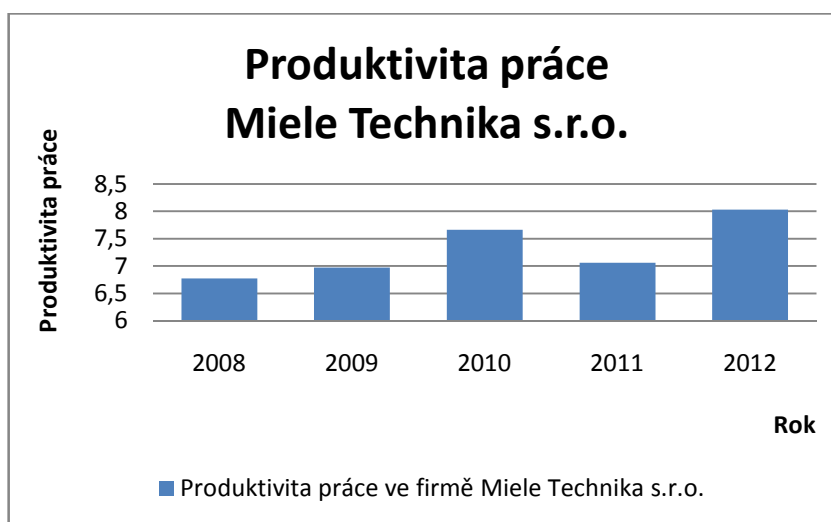
Ve sledovaném období se ve společnosti projevuje rostoucí produktivita práce (z 3,93 na 5,95). Ve společnosti byl v roce 2008 zahájen velký restrukturalizační plán, jehož obsahem byla maximální snaha o snížení celkových výrobních nákladů a také snaha posílit cenovou konkurenci. Společnost postupně realizovala velké investice do nového strojního zařízení a také upgrade softwaru v hodnotě 676 tis. Kč. V roce 2011 společnost od města Olomouc odkoupila pozemek pro další plánované rozšíření závodu. Lze tedy předpokládat, že se u této společnosti projevují jednak úspory z rozsahu, ale také z technologie a restrukturalizačních změn.

Miele Technika s.r.o. Uničov⁹¹

Společnost byla založena v Uničově v roce 2002. Miele je jedním z celosvětově nejvýznamnějších výrobců pro domácnost. V současné době firma produkuje několik typů praček a sušiček, vyrábí také kombinované přístroje pro praní a sušení prádla. Vývoj produktivity práce znázorňuje obrázek č. 15.

⁹⁰ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁹¹ MIELE TECHNIKA, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.miele.cz/domacnost/SID-B49A243C-EE06D9F2/index.htm>

Obrázek 15 Vývoj produktivity práce ve firmě Miele Technika s.r.o. Uničov

Zdroj:⁹²

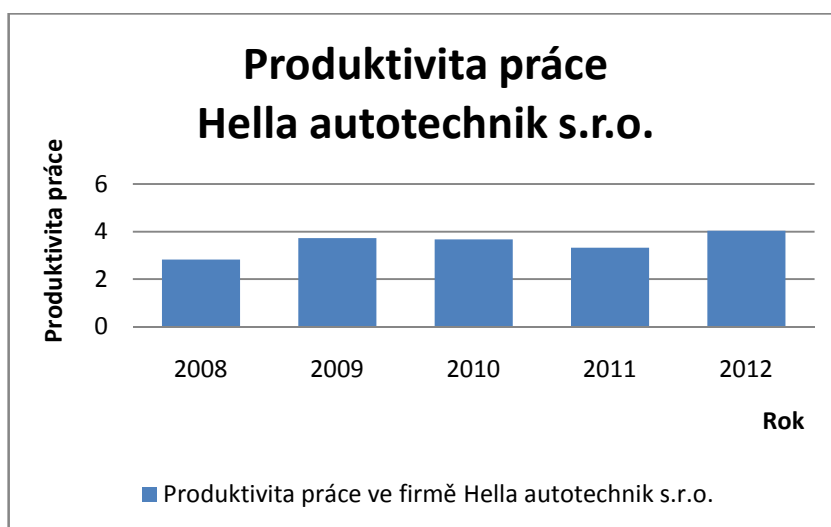
Ve sledovaných obdobích se u společnosti projevuje vysoce rostoucí produktivita práce (z 6,77 na 8,03). Společnost provedla technické zhodnocení budovy a také rozšířila svůj stávající výrobní závod. Následně se společnost zaměřila na optimalizaci svých výrobních procesů s cílem rozšířit nabídku výrobního portfolia. Zvýšená produktivita práce bude zřejmě způsobena úsporami z rozsahu, úsporami z technologií.

Hella autotechnik, s.r.o. Mohelnice⁹³

HELLA autotechnik s.r.o. je nadnárodní nezávislá společnost se stoletou historií. Vytváří a vyrábí osvětlovací techniku a elektroniku pro automobilový průmysl, vlastní jednu z celosvětově největších organizací s náhradními díly pro automobilové doplňky a příslušenství. Výrobní závod byl v Mohelnici založen již v roce 1992. Vývoj produktivity práce je znázorněn na následujícím obrázku č. 16.

⁹² OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁹³ HELLA AUTOTECHNIK, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.hella.com/hella-cz/30.html?rdeLocale=cs>

Obrázek 16 Vývoj produktivity práce ve firmě Hella autotechnik s.r.o. Mohelnice

Zdroj:⁹⁴

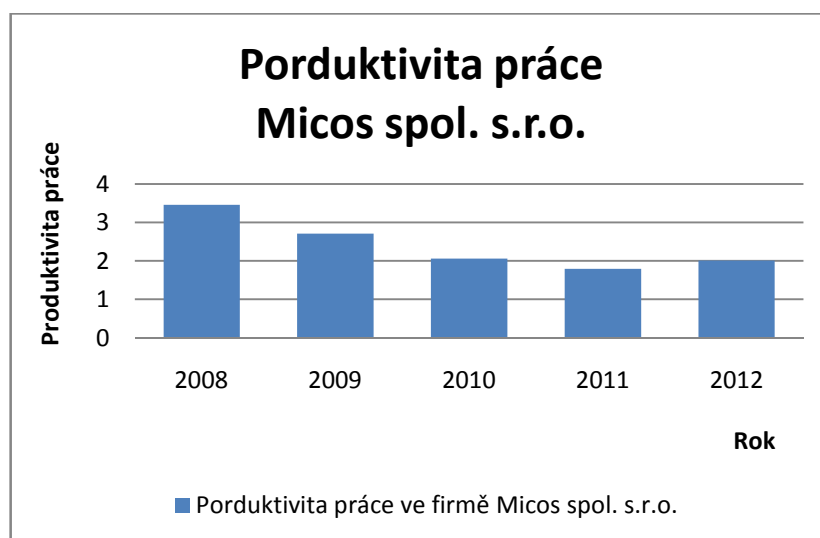
Produktivita práce u této společnosti ve sledovaných letech rostla a to z 2,83 na 4,03. V rámci sledovaného období společnost rozšířila svůj stávající výrobní závod, zoptimalizovala své výrobní procesy. V dalších letech společnost plánuje rekonstrukci staré části výrobního závodu. Díky těmto investicím lze očekávat, že v následujících letech bude dosahovat kromě aglomeračních úspor také vyšších úspor z rozsahu a z technologií.

Micos spol. s.r.o. Prostějov⁹⁵

Společnost působí na českém i slovenském trhu od roku 1990. Je rozdělena na několik samostatných divizí. Divize Telcom je zaměřena na výrobu kovových a plastových produktů zejména v oblasti telekomunikací. Divize Danet se koncentruje na dodávky slaboproudých a silnoproudých elektrotechnologií s cílem jejich integrace do komplexních systému řízení budov a objektů. Divize ITS je specializována na informační technologie a obchodní divize zajišťuje především import a distribuci telekomunikační a kancelářské techniky a potřeb. Vývoj produktivity práce znázorňuje obrázek č. 17.

⁹⁴ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁹⁵ MICOS SPOL s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. O společnosti. Dostupné z WWW: <<http://www.micos.cz/>>

Obrázek 17 Vývoj produktivity práce ve firmě Micos spol. s.r.o. Prostějov

*Zdroj:*⁹⁶

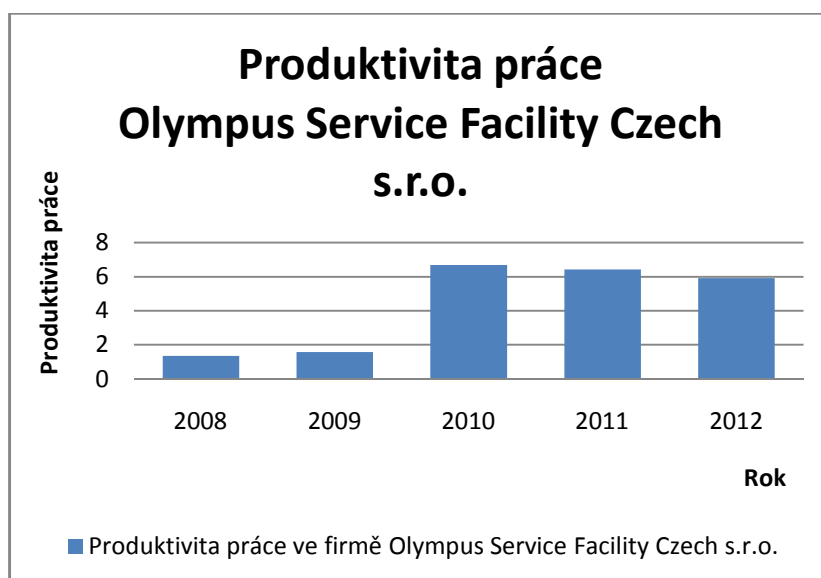
Společnost investuje nemalé finanční prostředky do oblasti výzkumu a vývoje. Zejména se jedná o investice do dokončení vývoje a zahájení výroby nové řady optických rozdělovačů. Společnost také ve sledovaném období čerpala podporu dle rámcového programu pro podporu technologických center a center strategických služeb. Produktivita práce ve společnosti má klesající tendenci a nyní činí pouze 2,01. Je to způsobeno zejména výraznou ztrátou exportu.

Olympus Service Facility Czech s.r.o. Přerov⁹⁷

Společnost byla založena v Přerově v roce 2007. Společnost je evropským servisním centrem, jehož náplní práce je zajišťovat servisní služby pro výrobky skupiny Olympus, divize spotřební a medicínské divize. Tyto služby jsou poskytovány pro dceřinné společnosti skupiny Olympus Evropa v jednotlivých zemích. Produktivitu práce znázorňuje následující obrázek č. 18.

⁹⁶ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁹⁷ OLYMPUS SERVICE FACILITY CZECH s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.olympus.cz/corporate/cs/about_olympus/company_philosophy/company_philosophie.html>

Obrázek 18 Vývoj produktivity práce ve firmě Olympus Service Facility Czech s.r.o. Přerov

*Zdroj:*⁹⁸

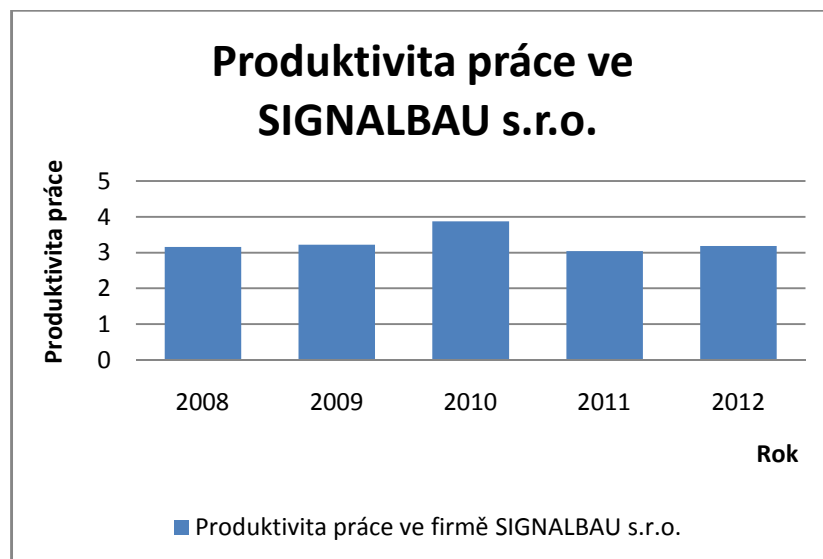
Produktivita práce u této společnosti ve sledovaných rocích rapidně stoupala a to až z 1,35 na 5,91. Společnost ve sledovaném období provedla velkou rekonstrukci výrobního závodu, také investovala do technologií. Lze tedy předpokládat, že se u této společnosti budou silně projevovat úspory z rozsahu a úspory z technologií.

SIGNALBAU s.r.o. Přerov⁹⁹

Firma SIGNALBAU s.r.o. Přerov byla založena v březnu 1993 se zaměřením na montáže technologických zařízení Českých drah a vyvolaných investičních akcí v oboru sdělovací a zabezpečovací techniky drah. Od zahájení činnosti tvoří nosný program společnosti projekce, výstavba, rekonstrukce a opravy sdělovacích a zabezpečovacích zařízení drah. Postupně se podnikatelské aktivity rozšířily do oblastí výstavby telekomunikačních sítí, energetiky a silnoproudých zařízení. Produktivitu práce ve sledovaném období znázorňuje následující obrázek č. 19.

⁹⁸ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

⁹⁹ SIGNALBAU s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.signalbau.cz/>>

Obrázek 19 Vývoj produktivity práce ve firmě SIGNALBAU s.r.o. Přerov

Zdroj:¹⁰⁰

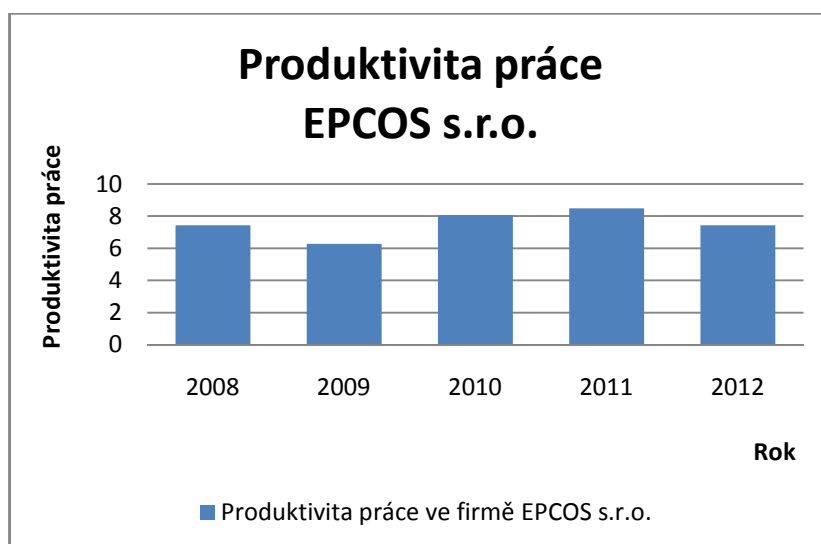
Společnost ve sledovaném období provedla racionalizační opatření za účelem snížení nákladů. Problém, který ve společnosti vyvstal, byla nízká vzdělanost pracovníků, proto se společnost nyní zaměřuje na prohlubování jak teoretických, tak i praktických dovedností a zkušeností svých pracovníků. Díky poruchám a kalamitám na distribuční síti ČEZ firma zpomalila nepříjemný trend poklesu tržeb. V rámci sledovaného období také optimalizovala a zefektivnila své výrobní zařízení nákupem nového. Produktivita práce je u této společnosti rostoucí.

EPCOS s.r.o. Šumperk¹⁰¹

Společnost je významným výrobcem feritových jader a keramických pozistorů. Výrobky nacházejí uplatnění v automobilovém průmyslu, bílé technice a v poslední době i v solární technice. Hlavními výrobními procesy tedy jsou úprava granulátu, lisování, výpal, řezání, broušení, povlakování, naprašování, kontrola a balení. Produktivita práce je znázorněna na následujícím obrázku č. 20.

¹⁰⁰ OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

¹⁰¹ EPCOS s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.epcos.com/>>

Obrázek 20 Vývoj produktivity práce ve firmě EPCOS s.r.o. Šumperk

Zdroj:¹⁰²

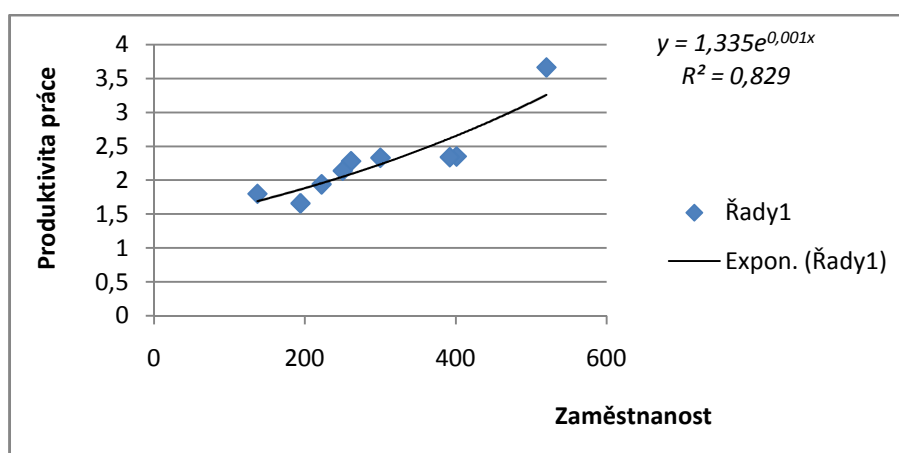
Díky modernizaci můžeme u této společnosti očekávat, že se zde budou projevovat úspory z technologií. Společnost dosahuje produktivity práce ve výši 7,43. Lze předpokládat, že za to může i specifická výroba této společnosti, která je náročná. V této společnosti proběhly také rozsáhlé organizační změny.

Lze tedy konstatovat, že tržby vybraného vzorku společností jsou ovlivněny nejen kurzem koruny, ale také neustálým růstem cen materiálových vstupů a energií. Silnější koruna je nevýhodná pro české vývozce, jelikož české zboží je dražší, nežli zahraniční. Všechny společnosti v rámci sledovaného období pocítili dopad finanční a hospodářské krize a to výrazným poklesem poptávky. Společnostem se díky novým investicím a perspektivním výrobním programům podařilo ustát náraz krize a i nadále si udržet svou pozici na trhu. Díky těmto vnějším vlivům by mohlo dojít k částečnému poklesu tržeb, ale můžeme říci, že vnější vlivy nepůsobí silně (produktivita práce ve všech společnostech rostla). Dá se říci, že ve sledovaném období nejvýrazněji ovlivňují produktivitu práce úspory z rozsahu (rozšíření výrobní kapacity). Z výše analyzovaného vzorku můžeme předpokládat, že všechny společnosti realizovaly úspory z technologií, které se projevují především v delším časovém horizontu. Lze také předpokládat, že se u některých společností projeví restrukturalizační změny (personální změny, změny v organizaci, přesunutí aktivit do jiné oblasti).

¹⁰² OBCHODNÍ REJSTŘÍK[online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>

8.3 Statistická analýza zaměstnanosti a produktivity práce strojírenského průmyslu

Pro analýzu byla vybrána data společností ze strojírenského průmyslu a to počet zaměstnanců a produktivita práce za rok 2012. Data za rok 2012 byla vybrána z důvodu dostupnosti dat u jednotlivých společností (data za rok 2013 nejsou u některých společností doposud zveřejněna) a také vzhledem k objektivitě analýzy. Nejprve byl zvolen vhodný typ funkce, která vyjádří nejtěsnější vztah mezi produktivitou a počtem pracovníků. Vhodnost jednotlivých modelů je uveden v příloze C. Z výsledků komparace jednotlivých modelů vyplynulo, že jako nejvhodnější model se jeví model exponenciální regrese ve tvaru $y = 1,3354 e^{0,0017x}$. Za nejvhodnější model považujeme takový model, který má nejvyšší hodnotu koeficientu determinace.¹⁰³

Obrázek 21 Vztah zaměstnanosti a produktivity práce

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledku analýzy vyplývá, že koeficient determinace vysvětluje 82,91 % hodnot variability produktivity práce. Korelační koeficient má hodnotu 0,91 (viz níže výstup znázorněn v tabulce č. 4), což znamená, že mezi produktivitou práce a počtem zaměstnanců je výrazná závislost. Korelační koeficient nám udává závislost mezi proměnným, čím více se jeho hodnota blíží k 1, tím existuje vyšší závislost mezi proměnnými.

¹⁰³ KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*, 2004, s 118-119

Tabulka 4 Výstup z regresní statistiky

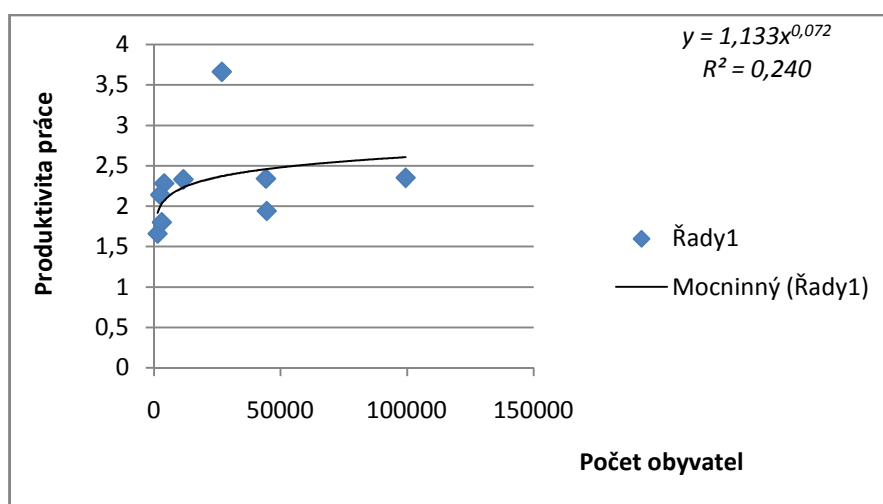
<i>Regresní statistika</i>	
Korelační koeficient	0,910549933
Index (koeficient) determinace	0,82910118
Nastavená hodnota spolehlivosti R	0,804687063
Chyba stř. hodnoty	0,099682779
Pozorování	9

Zdroj: vlastní zpracování

Z obrázku č. 21 lze usuzovat, že mezi počtem pracovníků a produktivitou práce existuje přímá závislost. Jelikož při růstu počtu pracovníků se zvyšuje produktivita práce dle funkce exponenciální regrese. Ovšem pokud zanalyzujeme závislost produktivity práce a počet pracovníků u jednotlivých firem samostatně za sledované období 2008 až 2012 bude tento vztah nepřímý. Dá se tedy říci, že se zde objevily aglomerační efekty jak interní tak i externí.

8.4 Statistická analýza mezi produktivitou práce a počtem obyvatel

V rámci této analýzy byla provedena ještě statistická analýza závislosti mezi produktivitou práce a počtem obyvatel v daných městech. Výsledek této analýzy by měl přinést odpověď na otázku, zda zkoumaná hypotéza platí nebo ne. Statistická analýza byla provedena modelem mocninné regrese ve tvaru $y = 1,1331x^{0,0724}$, jejíž výsledek je znázorněn níže na obrázku č. 22.

Obrázek 22 Vztah mezi produktivitou práce a počtem obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování

Z analýzy vyplývá, že koeficient determinace 24,04 % , udává, že pouze 24 % změn hodnot produktivity práce lze vysvětlit tímto modelem. Index determinace je nízký tudíž potvrzení hypotézy může být značně zkresleno. Hodnota korelačního koeficientu je uvedena v následující tabulce č. 5

Tabulka 5 Výstup z regresní statistiky

<i>Regresní statistika</i>	
Korelační koeficient	0,490330222
Index (koeficient) determinace	0,240423727
Nastavená hodnota spolehlivosti R	0,13191283
Chyba stř. hodnoty	0,210153342
Pozorování	9

Zdroj: vlastní zpracování

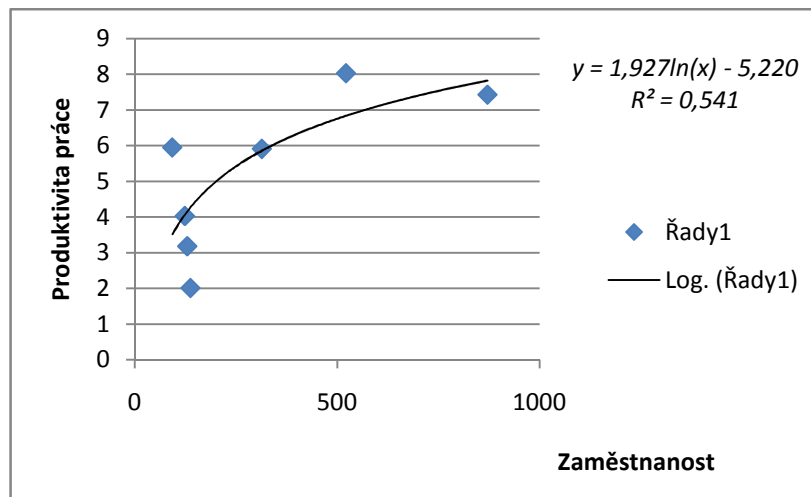
Hodnota korelačního koeficientu 0,49 udává, že mezi proměnnými existuje přímý, středně silný vztah.

Z výše uvedené analýzy tedy vyplývá, že s rostoucí velikostí města se zvyšuje produktivita práce a působí tak aglomerační úspory. Model, který byl použit, vysvětluje rostoucí produktivitu pouze z 24,04 %.

8.5 Statistická analýza zaměstnanosti a produktivity práce elektrotechnického průmyslu

Pro analýzu byla vybrána data společností z elektrotechnického průmyslu a to počet zaměstnanců a produktivita práce za rok 2012. Nejprve byl zvolen vhodný typ funkce, která vyjádří nejtěsnější vztah mezi produktivitou a počtem pracovníků. Vhodnost jednotlivých modelů je uvedeno v příloze D. Z výsledků komparace jednotlivých modelů vyplynulo, že jako nejvhodnější model se jeví model exponenciální regrese ve tvaru $y = 1,9271 \ln(x) - 5,2208$. Za nejvhodnější model považujeme takový model, který má nejvyšší hodnotu koeficientu determinace.¹⁰⁴

¹⁰⁴ KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*, 2004, s. 118-119

Obrázek 23 Vztah zaměstnanosti a produktivity práce

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledku analýzy vyplývá, že koeficient determinace vysvětluje pouze 54,16 % hodnot variability produktivity práce. Korelační koeficient má hodnotu 0,73 (viz níže výstup znázorněn v tabulce č. 6), což znamená, že vztah mezi produktivitou práce a počtem zaměstnanců je poměrně silný a existuje zde přímý vztah. Korelační koeficient nám udává závislost mezi proměnným, čím více se jeho hodnota blíží k 1, tím existuje vyšší závislost mezi proměnnými. Z grafu č. 19 dále vyplývá, že se jedná o přímý vztah, tedy s rostoucím počtem zaměstnanců stoupá i produktivita práce.

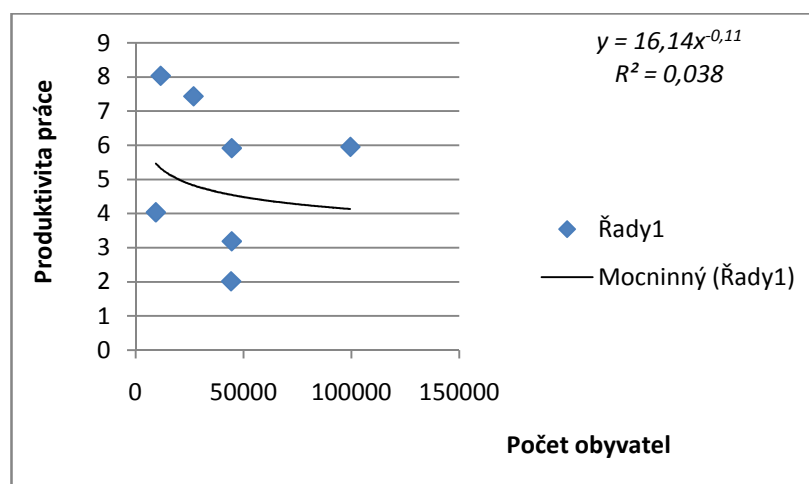
Tabulka 6 Výstup z regresní statistiky

<i>Regresní statistika</i>	
Korelační koeficient	0,735924535
Index (koeficient) determinace	0,541584921
Nastavená hodnota spolehlivosti R	0,449901906
Chyba stř. hodnoty	1,649341311
Pozorování	7

Zdroj: vlastní zpracování

8.6 Statistická analýza mezi produktivitou práce a počtem obyvatel

Pokud bychom provedly statistickou analýzu závislosti mezi produktivitou práce a počtem obyvatel v daných městech, zjistíme, zda výsledek analýzy potvrdí stanovou hypotézu. Statistická analýza byla provedena modelem mocninné regrese, jejíž výsledek je znázorněn níže.

Obrázek 24 Vztah mezi produktivitou práce a počtem obyvatel

Zdroj: vlastní zpracování

Z analýzy vyplývá, že koeficient determinace udává, že pouze 3,89 % změn hodnot produktivity práce lze vysvětlit tímto modelem. Hodnotu korelačního koeficientu udává tabulka č.7. Nízkou závislost této analýzy dokládá dále hodnota korelačního koeficientu 0,19. Jelikož je jeho hodnota nízká, lze konstatovat, že mezi proměnnými je poměrně nízká závislost a také nepřímý vztah jak plyne z grafického znázornění.

Tabulka 7 Výstup z regresní statistiky

<i>Regresní statistika</i>	
Korelační koeficient	0,197233857
Index (koeficient) determinace	0,038901194
Nastavená hodnota spolehlivosti R	-0,15331857
Chyba stř. hodnoty	0,537309118
Pozorování	7

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě těchto výsledků nelze přesně konstatovat, zda i u odvětví elektrotechnického průmyslu se s rostoucí velikostí města bude zvyšovat produktivita práce a projeví se vyšší aglomerační úspory. Stanovená hypotéza, že ve větších městech budou firmy vykazovat vyšší produktivitu práce, jelikož budou dosahovat vyšších aglomeračních úspor, se tedy potvrdila u strojírenského průmyslu. Vzhledem k nízkému koeficientu determinace může být potvrzení hypotézy zkresleno.

9 ZHODNOCENÍ A KVANTIFIKACE AGLOMERAČNÍCH EFEKTŮ NA EKONOMICKÝ ROZVOJ OBCE

Je třeba si uvědomit, že na ekonomickém rozvoji obce se podílí podnikatelské subjekty jak fyzické tak i právnické osoby podnikající na území obce. Podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu, vytváří a nabízí pracovní příležitosti a tím přispívají k rozvoji obce.

Na ekonomickém rozvoji se taktéž podílí i samotná samospráva a to především vytvářením příznivých podmínek k podnikání, nabídkou pozemků a brownfieldů¹⁰⁵, atd. Dá se říci, že nepřímý vliv na ekonomický rozvoj mají i občané působící ve společenských a zájmových organizacích, občanských sdruženích, v kultuře a sportu.

Rozhodujícím faktorem pro ekonomický rozvoj jsou také podmínky pro podnikání v obci a podnikatelské aktivity soukromého sektoru. Z všeobecného hlediska můžeme konstatovat, že se zde také promítají dojížděky a vyjížděky obyvatel za prací. Na ekonomický rozvoj má také podstatný vliv věková struktura obyvatel, tzn. poměr ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních obyvatel tedy závislých. Vyšše zmíněné aspekty jsou pro rozvoj obcí důležité, jelikož se svým způsobem promítají do rozpočtu obcí.

Součástí práce byla snaha potvrdit hypotézu, že ve větších městech budou firmy vykazovat vyšší produktivitu práce, jelikož budou dosahovat vyšších aglomeračních úspor. Tato hypotéza byla potvrzována pomocí statistické analýzy. Pro každé odvětví byly provedeny dvě analýzy.

První analýzou byly charakteristika vývoje produktivity práce a následně vyvození vztahu mezi počtem zaměstnanců a produktivitou práce, dále byla provedena analýza mezi produktivitou práce a počtem obyvatel města. U každé firmy byla charakterizována produktivita práce v letech 2008 – 2012. Z vývoje produktivity bylo zřejmé, že u většiny firem ve sledovaném období rostla produktivita práce a klesal počet zaměstnanců. V jednotlivých firmách v rámci sledovaného období docházelo ke změnám ve výrobě (rozšíření výroby), technologickým a restrukturalizačním změnám, které se projeví v jejich produktivitě. Vztah mezi produktivitou práce a počtem zaměstnanců se ukázal být u obou analyzovaných odvětví rostoucí, pokud ovšem není provedena tato analýza pro každou firmu zvlášť, zde by se projevil vztah nepřímý. U strojírenského průmyslu je analyzovaný vztah

¹⁰⁵ Pojmem brownfield (hnědá pole) rozumíme nemovitost (pozemek, areál, objekt), která je nedostatečně využívána, zanedbávána či dokonce kontaminována. Lokality brownfield skýtají značný potenciál dalšího rozvoje a jejich realizace má pozitivní sociální a ekonomický dopad na danou oblast.

vysoce rostoucí, kdežto u elektrotechnického průmyslu slabě rostoucí (téměř stagnující). Poměr determinace u elektrotechnického průmyslu byl pouze 54 %, což znamená, že pouze 54 % změn hodnot variability práce lze tímto modelem vysvětlit, kdežto u strojírenského průmyslu je poměrně vysoký a to 82, 91 %.

Vztah mezi produktivitou práce a počtem obyvatel města se ukázal být u elektrotechnického průmyslu velmi nízký, u výroby strojního zařízení rostoucí. Poměr determinace u elektrotechnického průmyslu je poměrně nízký, pouze 3,89 % změn hodnot variability lze tímto modelem vysvětlit, u výroby strojního zařízení je vyšší – 24,04 %. Tento vztah měl zároveň potvrdit, zda zkoumaná hypotéza platí či nikoliv. Hypotéza byla tedy po statistické analýze u firem ve strojírenském průmyslu potvrzena poměrem determinace 24,04 %, u výroby elektrotechnické pouze 3,89 %. Index determinace je nízký, proto může být vyvození závěru o potvrzení hypotézy zkresleno. U strojírenského průmyslu je produktivita práce i dynamika růstu produktivity nižší. Vyplývá to z rozdílného typu výroby. Výroba strojního zařízení je více homogenní než výroba v elektrotechnickém průmyslu, která je více specializována. Důležité je poznamenat, že produktivitu práce neovlivňují pouze úspory z rozsahu, ale více faktorů např. technologické úspory, vliv cen, proexportní vlivy a specifčnost provozů.

Výsledky analýzy prokazují, že aglomerační úspory existují do jisté míry. Podle této analýzy se aglomerační úspory projevují spíše u odvětví strojírenského průmyslu, nežli u odvětví elektrotechnického. Hlavním důvodem je, že v elektrotechnickém průmyslu firmy produkují více heterogenní produkt. Z čehož vyplývá, že je velmi důležité u této analýzy zvolit vhodné odvětví ekonomické činnosti.

Závěr

Region se snaží nabídnout vhodné podmínky pro fungování jednotlivých subjektů a to především podniků a jednotlivců. Působením v daném regionu pak tyto subjekty získávají určitou výhodu, kterou by v jiném regionu vůbec nezískaly, nebo by ji nezískaly v takovém rozsahu, a tím zvyšují svoji vlastní konkurenceschopnost. Lokalizační rozhodování je velmi podstatnou součástí podnikatelských záměrů a prostor představuje velice významný faktor ovlivňující ekonomické parametry podnikání. Obce pečují o všestranný rozvoj svého země a o potřeby svých občanů, což vyplývá ze zákona o obcích. K zabezpečení rozvoje musí obec znát určité faktory, které rozvoj podněcují. Obec je musí umět ohodnotit a především určit jeho dopady.

Rozvoj regionů je velice často spojován především s aktivním působením podnikatelských subjektů, které mimo své produkce zboží a služeb vytváří pracovní příležitosti pro obyvatelstvo. V rámci regionu mají důležitou roli i subjekty nacházející se uvnitř, které mohou ovlivňovat ekonomiku regionů. V tomto kontextu jsou jedním z takovýchto subjektů myšleny obce. Hlavním zdrojem příjmů tedy bohatstvím obce je soukromý sektor. Z toho důvodu je velmi důležité, aby se obce snažily vytvářet co nejlepší podmínky pro rozvoj podnikání.

Cílem práce bylo kvantifikovat a zhodnotit dopady aglomeračních efektů na vybrané oblasti socioekonomického rozvoje obcí. Provedená analýza vycházela ze stanovení hypotézy, že ve větších městech budou firmy vykazovat vyšší produktivitu práce, protože budou dosahovat vyšších aglomeračních úspor. Produktivita práce by se měla s růstem města zvyšovat a to rychleji než výdaje, z čehož vyplynulo dosahování vyšší aglomeračních efektů.

Z provedené analýzy mezi produktivitou práce a počtem zaměstnanců lze konstatovat, že u jednotlivých firem docházelo k růstu produktivity práce a zároveň k poklesu zaměstnanců. Vztah mezi počtem zaměstnanců a produktivity práce vykazoval poměrně silnou závislost a to více u odvětví strojírenského průmyslu. Na základě výsledků analýzy lze konstatovat, že při růstu počtu pracovníků se zvyšuje i produktivita práce, čímž je dosahováno vyšších aglomeračních efektů a to především interních úspor.

Na počátku stanovenou hypotézu měla potvrdit analýza mezi počtem obyvatel města a produktivitou práce. Hypotéza byla tedy po statistické analýze u firem ve strojírenském průmyslu potvrzena poměrem determinace 24,04 %, u výroby elektrotechnické pouze 3,89 %. Na základě těchto výsledků nelze potvrzení hypotézy jednoznačně stanovit.

U strojírenského průmyslu je produktivita práce i dynamika růstu produktivity nižší. Vyplývá to z rozdílného typu výroby. Výroba strojního zařízení je více homogenní než výroba v elektrotechnickém průmyslu, která je více specializována. Lze tedy konstatovat, že produktivita práce je ovlivněna více faktory nejen úsporami z rozsahu, proexportními vlivy, vývojem cen, technologickými úsporami, ale také typem výroby a produktu, který firma vyrábí. Z toho důvodu vykazoval strojírenský průmysl lepší výsledky, nežli průmysl elektrotechnický.

Je nutné upozornit na fakt, že daný vzorek firem byl velmi malý a pro lepší vypovídací hodnotu by bylo zapotřebí zvolit vzorek větší. Taktéž lze konstatovat, že územně soustředěný zdroj levné pracovní síly a ostatních výrobních faktorů ve městech umožňuje vznik větších výrobních závodů a dosahování interních úspor.

POUŽITÁ LITERATURA

1. BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2002. 211 s. ISBN 80-246-0384-5
2. ČADIL, J. *Regionální ekonomie: teorie a aplikace*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2010. 152 s. ISBN 978-80-7400-191-8
3. HRABALOVÁ, S. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3356-8
4. HRABÁNKOVÁ, M. a kolektiv autorů *Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně ekonomický potenciál regionu*. 1.vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, s.r.o., 2011. 111 s. ISBN 978-80-7204-752-9
5. KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 2. vyd. Bratislava: STATIS, 2004. 249 s. ISBN 80-85659-37-9
6. KOŠTEJNOVÁ, P., KUPKA, V., PONIKELSKÝ, P. *Ekonomika municipalit a regionů*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola regionálního rozvoje, 2008. 190 s.
7. MAIER, G., TÓDTLING, F. *Regionálna a urbanistická ekonomika*. 1.vyd. Bratislava: ELITA, 1998. 320 s. ISBN 80-8044-049-2
8. MACÁKOVÁ, L. a kolektiv. *Mikroekonomie – základní kurz*. 9.vyd. Praha: MELANDRIUM, 2005. 275 s. ISBN 80-86175-41-3
9. MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., POSTRÁNECKÝ, J., TOTH, P. *Regionální a municipální ekonomika*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2000. 156 s. ISBN 80-245-0052 -3
10. PEKOVÁ, J. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2004. 375 s. ISBN 80-7261-056-4
11. PROVAZNÍKOVÁ, R.: *Financování měst, obcí a regionů*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 2009. 299 s. ISBN 978-80-247-2789-9
12. RASMUSSEN, W., D., *Urban Economics, Harper and Row, Publisher, New York, c1973*. 196 s. SBN 06-045332-x
13. ROSENTHAL, S.S., STRANGE, W.C. *Evidence on the nature and sources of agglomeration economies*. 4th ed. Berlin: Elsevier, 2004, chapter 49.
14. TOTH, P. *Ekonomika měst a obcí*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 1998. 194 s. ISBN 80-7079-693-6
15. TOTH, P. a kolektiv. *Financování obcí-sociálně ekonomický rozvoj systému*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, 2005. 326 s. ISBN 80-245-0957-1

16. WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kolektiv autorů. *Regionální rozvoj (Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. 2.vyd. Praha: LINDE Praha, a.s., 2008. 473 s. ISBN 978-80-7201-699-0
17. WOKOUN, R. a kol. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 3.vyd. Praha: IFEC 1, 2001. 264 s.
18. HEALEY, M.J., IBERY, B.W. *Location and change*, Oxford University presses, 1990
19. Krajská hospodářská komora Olomouckého kraje. *Významné firmy Olomouckého kraje*. 2012. 107 s.
20. CZECH REPUBLIC ONAMBA, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.onamba.co.jp/english/global_e/cro_e.html>
21. ČESKO-SLEZSKÁ VÝROBNÍ, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-29]. *Profil společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.csv.cz/uvod.htm>>
22. DT-VÝHYBKÁRNA, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Profil společnosti DTVS*. Dostupné z WWW: <<http://www.dtm.cz/dtvs/cz/o-nas/profil-spolecnosti-dtvs/>>
23. EPCOS s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.epcos.com/>>
24. HELLA AUTOTECHNIK, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.hella.com/hella-cz/30.html?rdeLocale=cs>>
25. HOPAX, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O firmě*. Dostupné z WWW: <<http://www.hopax.cz/>>
26. MIELE TECHNIKA, s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.miele.cz/domacnost/SID-B49A243C-EE06D9F2/index.htm>>
27. MICOS SPOL s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.micos.cz/>>
28. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. [online]. 2014. [cit. 2014-03-18]. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020*. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>>
29. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Rozvojové možnosti obcí*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj, 2010. 58 s.
30. MONTÁŽE PŘEROV, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O nás*. Dostupné z WWW: <<http://www.montaze.cz/>>
31. OBCHODNÍ REJSTŘÍK. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. Dostupné z WWW: <www.or-justice.cz>
32. OLYMPUS SERVICE FACILITY CZECH s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <http://www.olympus.cz/corporate/cs/about_olympus/company_philosophy/company_philosophie.html>

33. PRAMET TOOLS s.ro. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.pramet.com/cz/o-spolecnosti.html>>
34. ŘETĚŽÁRNA, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Základní informace o společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.retezarna.cz/>>
35. SIGMA GROUP, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O firmě*. Dostupné z WWW: <<http://www.sigmagroup.cz/>>
36. SIGNALBAU s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.signalbau.cz/>>
37. SOBOTKA, M., VRTĚNOVÁ, L. [online]. 2014 [cit. 2014-06-17]. *Souvislosti rozvoje regionu a rozvoje obcí*. Dostupné z WWW: <http://fim.uhk.cz/hed/data/sbornik/SBORNIK2007_II.pdf>
38. SMEP 3.1.[online]. 2014 [cit. 2014-03-20]. *Externalita jako ekonomický problém-pokročilý výklad*. Dostupné z WWW: <http://etext.czu.cz/php/skripta/kapitola.php?titul_key=60&idkapitola=34>
39. VÍTKOVICE POWER ENGINEERING, a.s. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *Základní údaje o společnosti*. Dostupné WWW: <<http://www.vitkovicepower.cz/>>
40. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
41. ZLK s.r.o. [online]. 2014 [cit. 2014-07-18]. *O společnosti*. Dostupné z WWW: <<http://www.zkl.cz/>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Zdroj dat pro výpočet produktivity práce strojírenského průmyslu

Příloha B - Zdroj dat pro výpočet produktivity práce elektrotechnického průmyslu

Příloha C - Volba regresního modelu

Příloha D - Volba regresního modelu

Příloha A – Zdroj dat pro výpočet produktivity práce strojírenského průmyslu

Firma (Strojírenský průmysl)	Město	Počet zaměstnanců				
		2008	2009	2010	2011	2012
Vítkovice Power Engineering, a.s.	Jeseník	359	332	332	310	300
Českoslezská výrobní, a.s.	Zlaté Hory	323	252	236	277	250
Řetězárna, a.s.	Česká Ves	311	255	246	258	261
HOPAX s.r.o.	Červenka	182	219	196	194	194
Sigma Group, a.s.	Olomouc	390	401	437	455	401
DT-Vyhýbkárna a strojírna, a.s.	Prostějov	429	451	418	402	392
Montáže-Přerov, a.s.	Přerov	239	217	221	222	222
ZLKL, s.r.o.	Loštice	163	154	158	140	137
PRAMET TOOLS, s.r.o.	Šumperk	669	521	711	711	520

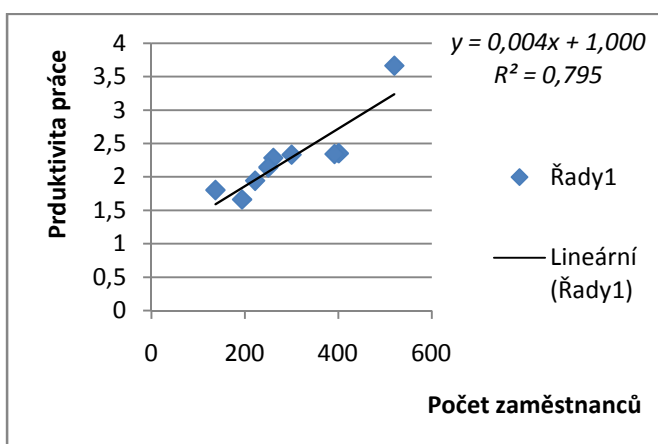
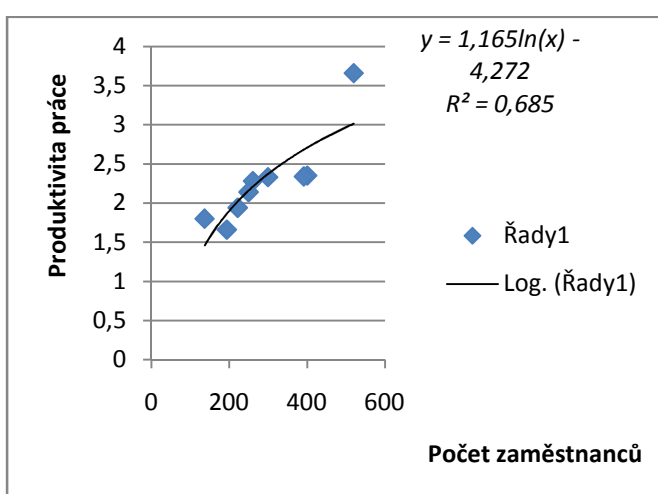
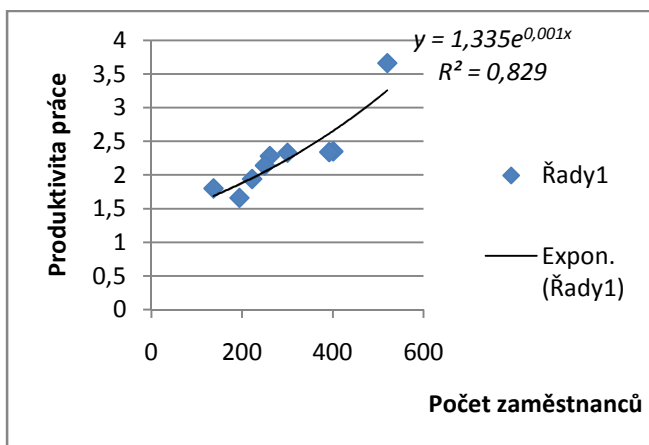
Firma (Strojírenský průmysl)	Město	Tržby firem (v mil. Kč)				
		2008	2009	2010	2011	2012
Vítkovice Power Engineering, a.s.	Jeseník	639,51	615,41	627,53	642,32	699,35
Českoslezská výrobní, a.s.	Zlaté Hory	664,03	321,89	556,45	585,90	535,59
Řetězárna, a.s.	Česká Ves	564,86	365,03	458,95	523,15	596,26
HOPAX s.r.o.	Červenka	284,40	250,19	239,37	315,88	321,24
Sigma Group, a.s.	Olomouc	670,49	534,29	567,44	705,09	941,46
DT-Vyhýbkárna a strojírna, a.s.	Prostějov	1206,92	1132,71	822,24	956,40	917,28
Montáže-Přerov, a.s.	Přerov	323,81	247,16	324,21	375,29	431,24
ZLKL, s.r.o.	Loštice	207,32	197,54	243,62	325,65	246,66
PRAMET TOOLS, s.r.o.	Šumperk	1567,46	1018,75	1320,40	1769,27	1905,31

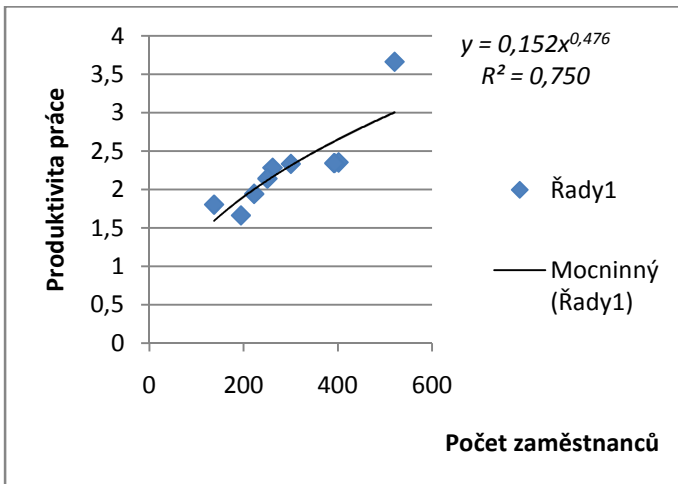
Příloha B - Zdroj dat pro výpočet produktivity práce elektrotechnického průmyslu

Firma (<i>Elektrotechnický průmysl</i>)	Město	Počet zaměstnanců				
		2008	2009	2010	2011	2012
CZECH REPUBLIC Onamba, s.r.o.	Olomouc	182	134	106	93	93
Miele Technika, s.r.o.	Uničov	611	590	510	497	522
Hella Autotechnik, s.r.o.	Mohelnice	135	129	126	124	124
Micos spol. s.r.o.	Prostějov	160	154	145	143	138
Olympus Service Facility Czech, s.r.o.	Přerov	104	121	288	307	314
SIGNALBAU s.r.o.	Přerov	145	141	138	135	130
EPCOS s.r.o.	Šumperk	1019	867	815	876	871

Firma (<i>Elektrotechnický průmysl</i>)	Město	Tržby firem (v mil. Kč)				
		2008	2009	2010	2011	2012
CZECH REPUBLIC Onamba, s.r.o.	Olomouc	714,79	578,22	755,06	381,18	553,09
Miele Technika, s.r.o.	Uničov	4134,09	4110,06	3905,74	3511,30	4191,93
Hella Autotechnik, s.r.o.	Mohelnice	381,98	481,52	461,92	411,27	499,52
Micos spol. s.r.o.	Prostějov	553,07	417,27	298,80	256,64	276,82
Olympus Service Facility Czech, s.r.o.	Přerov	140,76	189,41	1928,00	1973,00	1857,00
SIGNALBAU s.r.o.	Přerov	458,51	453,54	533,82	410,95	413,85
EPCOS s.r.o.	Šumperk	1234,09	906,51	577,95	1430,11	1246,67

Příloha C – Volba regresního modelu

Příloha D – Volba regresního modelu

